

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัย เรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยวิธีบรรยายประกอบตาราง และผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีบรรยายความเรียง ประกอบตารางเปรียบเทียบ โดยผู้วิจัยแยกการนำเสนอออกเป็น 5 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 รูปแบบ ศักยภาพ และความพึงพอใจต่อระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง ของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร ชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 3 วิธีการ ลักษณะ รูปแบบ ประเด็น และปัญหาการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเอง ของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 4 การได้รับข่าวสาร ความคิดเห็นต่อกระบวนการสื่อสาร และปัจจัยที่มีความ เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 5 แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ และโครงการในการส่งเสริมและสนับสนุน ระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 1 รูปแบบ ศักยภาพ และความพึงพอใจต่อระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง ของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล รูปแบบ ศักยภาพ และความพึงพอใจต่อระบบการผลิตเพื่อการ พึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยผลการ วิเคราะห์ข้อมูลบริบททั่วไป สภาพพื้นฐานและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รูปแบบระบบการผลิตเพื่อการ พึ่งพาตนเอง ศักยภาพระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง และความพึงพอใจต่อระบบการผลิตเพื่อ การพึ่งพาตนเอง จากกลุ่มตัวอย่างของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยค่าร้อยละ ค่าความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ F-test ผลการศึกษา มีดังนี้

1.1 บริบททั่วไปของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการเยี่ยมชมสวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยภายในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ทำการศึกษา พบว่า

1.1.1 ด้านสภาพของสวนยางพารา

สภาพของสวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่จะเป็นสวนยางพารารายขนาดเล็กของเกษตรกรรายย่อยที่ทำสวนยางร่วมกับกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน มีการปลูกพืชประเภทพืชผักกินใบ พืชกินหัว พืชสมุนไพร ไม้ยืนต้น ไม้ผล ไม้ใช้สอย เพาะเห็ด และเลี้ยงสัตว์ เช่น สัตว์เคี้ยวเอื้อง สัตว์ปีก สัตว์น้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 4.1 สภาพสวนคูซังของเปาะจิดือราแม คือราแม

จากภาพที่ 4.1 เป็นสวนยางในรูปแบบการทำสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสานที่เรียกว่า “สวนคูซัง” โดยสวนนี้เปาะจิดือราแม คือราแม เป็นเจ้าของ มีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ ตั้งอยู่ ใกล้เทือกเขาบูโด อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ภายในสวนนอกจากมียางพาราแล้ว จะมีลองกอง ลูกทุเรียน ละไม จำปาอะ สะตอ เนียง ไม้ใช้สอยจำพวก สะเดา ตะเคียน กันเกรา ฯลฯ

เปาะจิดือราแม ฉายาปราชญ์แห่งเทือกเขาบูโด ผู้เป็นเจ้าของสวน มีความเชื่อ และปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เชื่อมั่นถึงการอยู่ร่วมกันเองของสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ จึงให้ความสำคัญกับระบบนิเวศที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน จึงได้ทำสวนยางร่วมกับเกษตรกรรมผสมผสานแบบธรรมชาติ

1.1.2 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบนิเวศ

ส่วนใหญ่สวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีที่ตั้งแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ของแต่ละชุมชน เช่น ตั้งอยู่ภายในหมู่บ้าน ที่ราบ ที่ราบลุ่ม ที่ราบเชิงเขา ที่ดอน ที่เชิงเขา บนภูเขา ซึ่งมีสภาพดินหลายชนิดดิน เช่น ชุดดินระแงะ ชุดดินสุไหงปาดี ชุดดินบ้านทอน ชุดดินบาเจาะ เป็นต้น โดยดินมีคุณสมบัติแตกต่างกันไปตามสภาพของดิน เช่น สภาพดินเหนียว สภาพดินร่วนปนเหนียว สภาพดินร่วนปนทราย สภาพดินทราย สภาพดินพรุ และสภาพดินร่วนปนหิน ส่วนความหลากหลายทางชีวภาพ/ระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของสวนยางที่ทำกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จะมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีระบบนิเวศที่ดี ทรัพยากรดิน น้ำ อากาศ ดีมาก เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ทำสวนยางร่วมกับกิจกรรมเกษตรผสมผสาน เรียกสวนยางในลักษณะนี้ว่า “ปายาง” หรือ “สวนคูซัง” โดยสวนคูซังนอกจากจะมีความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุ์พืชหลายชนิดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแล้ว ส่วนหนึ่งมนุษย์ก็ปลูกลงไปเพื่อสนองกับความต้องการในปัจจุบันนี้ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ภาพที่ 4.2 ต้นยางพาราอายุ 100 ปี สวนคูซังของวัดทุ่งคล้า อำเภอสาขบุรี จังหวัดปัตตานี

จากภาพที่ 4.2 เป็นสวนยางในรูปแบบการทำสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสานที่เรียกว่า “สวนคูซัง” โดยสวนนี้เป็นพื้นที่ของวัดทุ่งคล้า อำเภอสาขบุรี จังหวัดปัตตานี

ภายในสวน และพื้นที่ใกล้เคียงจะปลูกยางพารา มะพร้าว หมากรูด ไม้ผล ต้นตะเคียน กะป้อ และเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ เป็นพื้นที่เชิงเขา ดินมีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ มีระบบนิเวศที่ดี ทั้งทรัพยากรดิน น้ำ และอากาศ

1.1.3 ด้านเศรษฐกิจ

เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ทำสวนยางพาราแล้วจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบน้ำยางสด ยางแผ่น ยางก้อนถ้วย และเศษยาง แล้วแต่ความเหมาะสมและความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ การผลิตยางพาราส่วนใหญ่จะไม่เกินกำลังของตัวเอง เนื่องจากมีปัญหาเรื่องแรงงานฝีมือในการกรีดยางพารา มีการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิต เช่น การส่งเสริมการผลิตปุ๋ยใช้เอง ลดการใช้สารเคมี ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ ส่งเสริมการหารายได้เสริมด้วยการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น และในส่วนที่เหลือยังสามารถนำไปจำหน่าย สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน

ภาพที่ 4.3 ผลผลิตยางพาราที่มีคุณภาพ

จากภาพที่ 4.3 เป็นผลผลิตยางพารา ที่ผ่านขบวนการแปรรูปเป็นยางแผ่นดิบ และยางก้อนถ้วยคุณภาพดี ตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งจะมีผลต่อการจำหน่าย ทำให้รายได้ของเกษตรกรชาวสวนยางเพิ่มขึ้น

1.1.4 ด้านสังคมและการสื่อสาร

ส่วนใหญ่เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นชาวไทยมุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร เป็นสังคมที่ใช้หลักคำสอนของศาสนาอิสลามในการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งมีวัฒนธรรมประเพณีที่มีลักษณะเฉพาะ จึงทำให้วิถีชีวิตไทยมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่พูดภาษามลายู และนับถือศาสนาอิสลาม มักตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม อยู่กันเป็นหมู่บ้านประกอบอาชีพด้วยกันใน

ชุมชนเดียวกัน ปัจจุบันผู้ที่พูดภาษามลายูก็สามารถพูดภาษาไทยได้เป็นส่วนใหญ่ เพราะมีการให้ความรู้และพัฒนาการสื่อสารตามความเจริญของท้องถิ่นและความจำเป็นที่ต้องประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กัน สำหรับชาวไทยพุทธที่พูดภาษาไทย และสามารถพูดภาษามลายูได้ ก็ยังมีความสัมพันธ์ต่อกันและพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะพหุวัฒนธรรม

ภาพที่ 4.4 การเรียนรู้และการจัดการความรู้

จากภาพที่ 4.4 เป็นการเรียนรู้และการจัดการความรู้ โดยมีวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับประชาชนผู้สนใจทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยมีรูปแบบการเรียนรู้และการจัดการความรู้ที่หลากหลาย และเหมาะสมกับวัยของเด็กหรือผู้ใหญ่

1.1.5 ด้านวัฒนธรรม

ด้านประเพณีวัฒนธรรม ศิลปะการแสดง การละเล่นพื้นบ้านในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขนบธรรมเนียมประเพณีใหญ่ๆ ที่สำคัญแบ่งออกได้ตามความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับศาสนา ดังนี้

1) ประเพณีของชาวไทยมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม มีประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ การมาเกปูโละ การเข้าสู่หนัต ประเพณีวันฮารีรายอ วันเมาลิด และวันอาชูรอ นอกจากนั้นยังมีศิลปะการแสดงและการละเล่นของชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม ได้แก่ ร้องเง็ง ซำเปง มะโย่ง ระเบิดารีกีปัส สบ้ำ ซิละ และติเกสุดู

ภาพที่ 4.5 ลิเกฮูลู คณะเบชา ไอร์ปาเซ ตำบลตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

จากภาพที่ 4.5 “ลิเกฮูลู” เป็นการละเล่นพื้นบ้านแถบ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้รับความนิยมมากประเภทหนึ่ง คำว่าลิเกฮูลู หรือดีเกร์ มีความหมายได้แก่ (1) เพลงสวดสรรเสริญพระเจ้า ปกติกการขับร้องเนื่องในเทศกาลวันกำเนิดพระนบิ ชาวมุสลิมเรียกงานเมาลิดจึงเรียกการสวดดังกล่าวว่า “ดีเกร์เมาลิด” (2) กลอนเพลงโต้ตอบ นิยมเล่นกันเป็นกลุ่มหรือเป็นคณะเรียกว่า “ลิเกฮูลู” บางท่านเล่าว่าลิเกฮูลูได้รับแบบอย่างมาจากคนพื้นเมืองเผ่าชาไก ซึ่งมีการเล่นอย่างหนึ่งเรียกตามภาษามลายูว่า “มะนอนอ ออแฆสาแก” แปลเป็นภาษาไทยว่า มโนราห์คนชาไก กล่าวคือ เขาเอาไม้ไผ่มาตัดเป็นท่อนสั้น ทะलगพล้องออกให้กลวงหัวกลวงท้าย แล้วเอาเปลือกไม้หรือกาบไม้ เช่น กาบหมากมาหุ้ม หรือ เสียบติดไว้ข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งเปิดไว้ แล้วใช้ไม้หรือมือตีข้างที่หุ้ม ทำให้เกิดเสียงดัง แล้วร้องร่ำทำเพลงขับแก้กันตามภาษาชาวปา ว่ากันว่ากระบอกไม้ไผ่ที่หุ้มกาบไม้ข้างหนึ่งนั้น ได้กลายเป็นรามะนาและบานอ ที่ใช้กันมาทุกวันนี้ (www.pattani.go.th)

2) ประเพณีของชาวไทยพุทธที่นับถือศาสนาพุทธ โดยมีประเพณีที่สำคัญได้แก่ ประเพณีชิงเปรต ประเพณีลาซัง และประเพณีลากพระ นอกจากนั้นยังมีศิลปะการแสดงและการละเล่น ได้แก่ โนรา หนังตะลุง รำวงแม่บ้าน กลองยาว และโนราโรงครู เป็นต้น

ภาพที่ 4.6 โนราโรงครู

ที่มา: www.baidu.co.th

จากภาพที่ 4.6 โนราโรงครู เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชุมชนเกษตรกรที่นับถือศาสนาพุทธในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พิธีกรรมโนราโรงครูเกี่ยวเนื่องกับความกตัญญูบนบาน และการตอบแทนคุณ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์กับวิญญาณ ธรรมชาติ และสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ ภายในโรงโนราโรงครูจัดเป็นพื้นที่ที่สำคัญ มีการเชื่อมต่อวิญญาณระหว่างครูหมอโนรากับลูกหลาน หรือ “การเปิดโลกมนุษย์กับโลกวิญญาณให้ได้พบกัน” การปลูกสร้างโรงโนราโรงครูขึ้นมา จึงเต็มไปด้วยกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่สื่อความหมายถึงการเชื่อมต่อระหว่างโลกทั้งสอง (ประสิทธิ์ รัตนมณี: 2550 <http://culture.pn.psu.ac.th>)

1.2 สภาพพื้นฐานทางสังคม ของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการทำฟาร์มสวนยาง และกิจกรรมเกษตร

สภาพพื้นฐานทางสังคม ของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ ในการทำฟาร์มสวนยาง และกิจกรรมเกษตรอื่นๆ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ทำการศึกษ ประกอบด้วยข้อมูล เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร การมีตำแหน่งทางสังคม และประสบการณ์ในการทำสวนยาง ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย จำแนกตามสภาพทางสังคม

n =132

สภาพทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ต่ำสุด (ปี)	สูงสุด (ปี)	$\bar{X}$	S.D
เพศ						
- ชาย	91	68.94				
- หญิง	41	31.06				
อายุ (ปี)			31	81	45.92	8.69
- น้อยกว่า 41	38	28.8				
- 41-60	74	56.0				
- มากกว่า 60	20	15.2				
ศาสนา						
- อิสลาม	96	72.7				
- พุทธ	36	27.3				
ระดับการศึกษา						
- ไม่ได้รับ	16	12.1				
การศึกษา						
- ประถมศึกษา	46	34.8				
- มัธยมศึกษา	38	28.8				
ตอนต้น						
- มัธยมศึกษาตอน	15	11.4				
ปลาย/เทียบเท่า						
- อนุปริญญา/ เทียบเท่า	17	12.9				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n =132

สภาพทางสังคม	จำนวน(คน)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	X	S.D
สถานภาพการสมรส						
- โสด	15	11.4				
- สมรส	94	71.2				
- หม้ายหรือหย่าร้าง	23	17.4				
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)	34	25.8	2	8	5.37	2.13
- น้อยกว่า 5						
- 5-6	61	46.2				
- มากกว่า 6	37	28.0				
การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร						
- ไม่เป็นสมาชิก	49	37.1				
- เป็นสมาชิก	83	62.9				
- กลุ่มเกษตรกร	15	11.4				
- กลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส.	37	28.0				
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	31	23.5				
การมีตำแหน่งทางสังคม/สมาชิก	91	68.9				
- ไม่มี						
- มี	41	31.1				
- สมาชิก อ.บ.ต	8	6.1				
- กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	14	10.6				
- ประธานกลุ่ม/สหกรณ์	19	14.4				
ประสบการณ์ในการทำสวนยาง (ปี)			10	70	21.92	6.45
- น้อยกว่า 11	35	26.5				
- 11-15	38	28.8				
- มากกว่า 15	59	44.7				

จากตารางที่ 4.1 พบว่าสภาพพื้นฐานทางสังคมของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการทำฟาร์มสวนยางและกิจกรรมเกษตรอื่นๆ ที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 68.9 เป็นเพศชาย ร้อยละ 31.1 เป็นเพศหญิง
อายุ พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 56.0 มีอายุ 41-60 ปี ร้อยละ 28.8 มีอายุน้อยกว่า 41 ปี และร้อยละ 15.2 มีอายุมากกว่า 60 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 31 ปี สูงสุด 81 ปี อายุเฉลี่ย 45.92 ปี
ศาสนา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 72.7 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 27.3 นับถือศาสนาพุทธ

ระดับการศึกษา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 34.8 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 28.8 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 11.4 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

สถานภาพการสมรส พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 71.2 สมรสแล้ว ร้อยละ 17.4 เป็นหม้าย และร้อยละ 11.4 เป็นโสด

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 46.2 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน ร้อยละ 28.0 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 6 คน และร้อยละ 25.8 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยกว่า 5 คน เคยมีสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน สูงสุด 8 คน และเฉลี่ยครัวเรือน 5.37 คน

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 62.9 เป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร โดยร้อยละ 28.0 เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. รองลงมาร้อยละ 23.5 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และร้อยละ 11.4 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คงมีเพียงร้อยละ 37.1 ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มใดๆ

การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 68.9 ไม่มีตำแหน่งใดๆ ในสังคม และร้อยละ 31.06 มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 14.4 เป็นประธานกลุ่ม/สหกรณ์ รองลงมาร้อยละ 10.61 เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 6.06 สมาชิก อบ.ต

ประสบการณ์ในการทำสวนยาง พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 44.7 มีประสบการณ์ในการทำสวนยางมากกว่า 15 ปี รองลงมาร้อยละ 28.8 มีประสบการณ์ในการทำสวนยางระหว่าง 11-15 ปี และร้อยละ 26.5 มีประสบการณ์ในการทำสวนยางน้อยกว่า 11 ปี โดยมีประสบการณ์สูงสุด 70 ปี ต่ำสุด 10 ปี เฉลี่ย 21.92 ปี

1.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการทำฟาร์มสวนยาง และกิจกรรมเกษตร

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวสวนยางที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลจำนวนแรงงานในครัวเรือน พื้นที่ปลูกยางพารา การมีเอกสารสิทธิถือครองในที่ดิน จำนวนสวนยางรายได้ทั้งหมด รายได้จากภาคการเกษตร รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตยางพารา รายได้อื่นๆ

รายจ่ายค่าแรงงานและค่าปัจจัยในการผลิต สถานภาพการเป็นหนี้สิน สภาพการผลิต การจำหน่ายผลผลิต และการขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากทางราชการ ดังตารางที่ 4.2 และตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละ ของเกษตรกรชาวสวนยางที่ศึกษา จำแนกตามสภาพทางเศรษฐกิจ

n=132

สภาพทางเศรษฐกิจ (ในรอบปีที่ผ่านมา)	จำนวน	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	$\bar{X}$	S.D
จำนวนแรงงานใน ครัวเรือน (คน)			2	7	3.39	2.17
จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)			2	7	3.39	2.17
- น้อยกว่า 3	60	18.9				
- 3 - 4	47	35.6				
- มากกว่า 4	25	45.5				
พื้นที่ปลูกยางพารา (ไร่)			2	20	10.41	4.87
- น้อยกว่า 5	16	12.1				
- 5 - 10	56	42.4				
- 11 - 15	50	37.9				
- 16 - 20	10	7.6				
การมีเอกสารสิทธิถือครองในที่ดิน						
- ไม่มี	22	16.7				
- มี	110	83.3				
จำนวนสวนยางที่มีเอกสารสิทธิ						
- 1 แปลง	70	53.0				
- มากกว่า 1 แปลง	62	47.0				
รายได้ทั้งหมด (บาท/ปี)			53,000	260,000	168,212.11	80,675.35
- น้อยกว่า 100,001	26	19.7				
- 100,001 -150,000	66	50.0				
- มากกว่า 150,000	40	30.3				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n=132						
สภาพทางเศรษฐกิจ (ในรอบปีที่ผ่านมา)	จำนวน	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	$\bar{X}$	S.D
รายได้จากภาคการเกษตร (บาท/ปี)			30,000	260,000	129,810.60	89,223.70
- น้อยกว่า 100,001	46	34.9				
- 100,001 -150,000	32	24.2				
- มากกว่า 150,000	54	40.9				
รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตยางพารา (บาท/ปี)			20,000	190,000	111,666.60	9,893.95
- น้อยกว่า 100,001	46	34.8				
- 100,001 -150,000	58	43.9				
- มากกว่า 150,000	28	21.2				
รายได้อื่นๆ (บาท/ปี)			20,000	70,000	38,401.51	7,675.90
- น้อยกว่า 30,001	24	18.2				
- 30,001 - 50,000	59	44.7				
- มากกว่า 50,000	49	37.1				
รายจ่ายค่าแรงงาน และค่าปัจจัยในการผลิต ยางพารา (บาท)			800	30,000	10,366.66	134.79
- น้อยกว่า 5,001	35	26.5				
- 5,001 – 10,000	51	38.6				
- 10,001 – 15,000	27	20.5				
- มากกว่า 15,000	19	14.4				
สถานภาพการเป็นหนี้สิน						
- ไม่มีหนี้สิน	58	43.9				
- มีหนี้สิน	74	56.1				
แหล่งของการเป็นหนี้สิน						
- มีหนี้กับกองทุนหมู่บ้าน	14	18.9				
- มีหนี้กับสหกรณ์การเกษตร	28	37.9				
- มีหนี้กับ ธกส.	32	43.2				

จากตารางที่ 4.2 พบว่าสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

จำนวนแรงงานในครัวเรือน พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 45.5 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 4 คน รองลงมาร้อยละ 35.6 มี 3-4 คน และร้อยละ 18.9 คน มีน้อยกว่า 3 คน โดยมีจำนวนแรงงานสูงสุด 7 คน ต่ำสุด 2 คน เฉลี่ย 3.39 คน

พื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 42.4 มีพื้นที่ปลูกยางพารา ระหว่าง 5 – 10 ไร่ รองลงมาร้อยละ 37.9 มีระหว่าง 11 – 15 ไร่ ร้อยละ 12.1 มีน้อยกว่า 5 ไร่ และร้อยละ 7.6 มีระหว่าง 16 - 20 ไร่ โดยมีสูงสุด 20 ไร่ ต่ำสุด 2 ไร่ เฉลี่ย 10.41 ไร่

การมีเอกสารสิทธิถือครองในที่ดินสวนยางพารา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 83.3 มีเอกสารสิทธิถือครองในที่ดิน และร้อยละ 16.7 ไม่มีเอกสารสิทธิถือครองในที่ดิน

จำนวนสวนยางที่มีเอกสารสิทธิ พบว่าเกษตรกรชาวสวนยางที่ศึกษา ร้อยละ 53.0 มีสวนยางจำนวน 1 แปลง และร้อยละ 47.0 มีจำนวนสวนยางมากกว่า 1 แปลง ร้อยละ 27.3 มี 2 แปลง ร้อยละ 15.9 มี 3 แปลง และร้อยละ 3.8 มี 4 แปลง

รายได้ทั้งหมดของครัวเรือน พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 50.0 มีรายได้ทั้งหมดในรอบปีที่ผ่านมา ระหว่าง 100,001 -150,000 บาท รองลงมาร้อยละ 30.3 มีรายได้มากกว่า 150,000 บาท และร้อยละ 19.7 มีรายได้น้อยกว่า 100,001 บาท โดยมีรายได้ทั้งหมดสูงสุด 260,000 บาท ต่ำสุด 53,000 บาท เฉลี่ย 142,323.03 บาท

รายได้ทั้งหมดจากภาคการเกษตร พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 40.9 มีรายได้จากภาคการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา มากกว่า 150,000 บาท ร้อยละ 34.9 มีรายได้จากภาคการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา น้อยกว่า 100,001 บาท และร้อยละ 24.2 มีรายได้จากภาคการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมา ระหว่าง 100,001 - 150,000 บาท โดยสูงสุด 260,000 บาท ต่ำสุด 30,000 บาท เฉลี่ย 129,810.60 บาท

รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลผลิตยางพารา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 43.9 มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตยางพาราในรอบปีที่ผ่านมา ระหว่าง 100,001 - 150,000 บาท รองลงมาร้อยละ 34.8 มีรายได้น้อยกว่า 100,001 บาท และร้อยละ 21.2 มีรายได้มากกว่า 150,000 บาท โดยสูงสุด 190,000 บาท ต่ำสุด 20,000 บาท เฉลี่ย 111,666.60 บาท

รายได้อื่นๆ พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 44.7 มีรายได้อื่น ๆ ระหว่าง 30,001-50,000 บาท ร้อยละ 37.1 มีรายได้จากส่วนอื่นๆ มากกว่า 50,000 บาท และร้อยละ 18.2 มีรายได้จากส่วนอื่นๆ น้อยกว่า 30,001 บาท โดยมีรายได้อื่นๆ สูงสุด 70,000 บาท ต่ำสุด 20,000 บาท เฉลี่ย 38,401.51 บาท

รายจ่ายค่าแรงงาน และค่าปัจจัยในการผลิตยางพารา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 38.6 จ่ายค่าแรงงานและค่าปัจจัยในการผลิต ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท ร้อยละ 26.5 จ่ายน้อยกว่า

5,001 บาท 20.5 จำระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท และร้อยละ 14.4 จำมากกว่า 15,000 บาท โดยจ่ายสูงสุด 30,000 บาท ต่ำสุด 800 บาท เฉลี่ย 10,366.66 บาท

สถานภาพการเป็นหนี้สินในปัจจุบัน พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 56.1 มีหนี้สิน และร้อยละ 43.9 ไม่มีหนี้สิน

แหล่งของการเป็นหนี้สินในปัจจุบัน พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 43.2 มีหนี้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 37.9 มีหนี้กับสหกรณ์การเกษตร และร้อยละ 18.9 มีหนี้กับกองทุนหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละ ของเกษตรกรชาวสวนยางฯ ที่ศึกษา จำแนกตามสภาพการผลิต การจำหน่าย ผลผลิต และการขอรับการสนับสนุน

n=132		
สภาพทางเศรษฐกิจ (ในรอบปีที่ผ่านมา)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สภาพการผลิต		
- น้ำยางสด	64	48.5
- ยางก้อนถ้วย	14	10.6
- ยางแผ่น	54	40.9
การจำหน่ายผลผลิต		
- จำหน่ายให้พ่อค้าในชุมชน	73	55.3
- จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง	43	32.6
- จัดตั้งกลุ่มผลิต/จำหน่ายผลผลิต	16	12.1
การขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากทางราชการ		
- ไม่ขอรับ	53	40.2
- ขอรับเป็นเงินทุน	79	59.8

จากตารางที่ 4.3 พบว่าสภาพการผลิต การจำหน่ายผลผลิต และการขอรับการสนับสนุน ของเกษตรกรที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

สภาพการผลิต พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 48.5 ผลิตน้ำยางสด ร้อยละ 40.9 ผลิตยางแผ่น และร้อยละ 10.3 ผลิตยางก้อนถ้วย

การจำหน่ายผลผลิต พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 55.3 จำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้าในชุมชน ร้อยละ 32.6 จำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าคนกลาง และร้อยละ 12.1 จัดตั้งกลุ่มผลิต/จำหน่ายผลผลิต

การขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากทางราชการ พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 59.8 ขอรับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากทางราชการเป็นเงินทุน และร้อยละ 40.2 ไม่ขอรับสนับสนุนค่าปัจจัยในการผลิตจากทางราชการ

1.4 สภาพพื้นฐานทางกายภาพของสวนยางพารา

สภาพพื้นฐานทางกายภาพสวนยางพารา ของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อมูล สภาพที่ตั้งของสวนยางพารา ระยะห่างไกลของพื้นที่ปลูกยางพารากับแหล่งชุมชน สภาพถนน สภาพความเหมาะสมของสวนยางพารา สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่ ประเภทสวน แหล่งน้ำที่ใช้บริโภคและอุปโภคภายในพื้นที่สวนยาง สภาพความเหมาะสมของแหล่งน้ำภายในพื้นที่สวนยาง สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานบริเวณพื้นที่สวนยางพารา ความเหมาะสมสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐานบริเวณพื้นที่สวนยาง ลักษณะของดินในพื้นที่ปลูกยางพารา และความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกยางพารา ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละ ของเกษตรกรชาวสวนยางที่ศึกษา จำแนกตามสภาพทางกายภาพ

n=132						
สภาพพื้นฐานทางกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	$\bar{X}$	S.D
สภาพที่ตั้งของสวนยางพารา						
- สวนหลังบ้าน	27	20.5				
- ที่ราบเชิงเขา	60	45.5				
- เชิงเขาลาดเทเล็กน้อย	45	34.1				
ระยะห่างไกลของพื้นที่ปลูกยางพารากับแหล่งชุมชน (กิโลเมตร)			0.30	10	3.87	2.39
- น้อยกว่า 1	17	12.9				
- 1 - 3	39	29.5				
- 4 - 5	58	43.9				
- มากกว่า 5	18	13.6				

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=132

สภาพพื้นฐานทางกายภาพ	จำนวน	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	$\bar{X}$	S.D
สภาพถนน						
- รถยนต์สามารถเข้าออกได้สะดวก	72	54.5				
- เฉพาะรถมอเตอร์ไซด์เท่านั้น	60	45.5				
สภาพความเหมาะสมของสวนยางพารา						
กับการปลูกยางพารา						
- มากที่สุด	18	13.6				
- มาก	47	35.6				
- ปานกลาง	61	46.2				
- น้อย	6	4.5				
- น้อยที่สุด	0	0.0				
สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่						
- ป่าเปิดใหม่	9	6.8				
- เคยเป็นสวนดู่ขงมาก่อน	28	21.2				
- เคยปลูกยางมาก่อน	57	43.2				
- อื่น ๆ (ระบุ)	38	28.8				
- เคยปลูกปาล์มน้ำมันมาก่อน	12	9.1				
- เคยเป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์มาก่อน	6	4.5				
- เคยเป็นพื้นที่ทำนามาก่อน	20	15.2				

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=132		
สภาพทางกายภาพสวนยางพารา	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทสวน		
- สวนยางร่วมกับกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน	76	57.6
- สวนยางพาราร่วมกับการปลูกพืช	39	29.5
- สวนยางพาราร่วมกับการเลี้ยงสัตว์	17	12.9
แหล่งน้ำที่ใช้บริโภคและอุปโภคภายในพื้นที่สวนยาง		
- ไม่มี	18	13.6
- มี	114	86.4
- มีโดยเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	24	18.2
- มีโดยเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเอง	90	68.2
สภาพความเหมาะสมของแหล่งน้ำภายในพื้นที่สวนยาง		
- มากที่สุด	42	31.8
- มาก	55	41.7
- ปานกลาง	35	26.5
- น้อย	0	0.0
- น้อยที่สุด	0	0.0
สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานบริเวณพื้นที่สวน	88	66.7
- ไม่มีระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน		
- มี	44	33.3
- มีระบบไฟฟ้าแสงสว่าง	24	18.2
- มีระบบประปา	15	11.3
- มีโทรศัพท์สาธารณะ	5	3.8
ความเหมาะสมสาธารณูปโภค/โครงสร้างพื้นฐาน		
- มากที่สุด	21	15.9
- มาก	12	9.1
- ปานกลาง	51	38.6
- น้อย	5	3.8

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

n=132		
สภาพทางกายภาพสวนยางพารา	จำนวน	ร้อยละ
- น้อยที่สุด	43	32.6
ลักษณะของดินในพื้นที่ปลูกยางพารา		
- ดินร่วน	37	28.0
- ดินร่วนปนทราย	16	12.1
- ดินร่วนปนดินเหนียว	46	34.8
- ดินร่วนปนหิน	20	15.2
- ดินเหนียว	13	9.9
ความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกยางพารา		
- มากที่สุด	0	0.0
- มาก	40	30.3
- ปานกลาง	60	45.5
- น้อย	32	24.2
- น้อยที่สุด	0	0.0

จากตารางที่ 4.4 พบว่าสภาพทางกายภาพสวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

สภาพที่ตั้งของสวนยางพารา พบว่าร้อยละ 45.5 เป็นที่ราบเชิงเขา ร้อยละ 34.1 เป็นเชิงเขาลาดเทเล็กน้อย และร้อยละ 20.5 เป็นสวนหลังบ้าน

ระยะห่างไกลของพื้นที่ปลูกยางพารากับแหล่งชุมชน พบว่าร้อยละ 43.9 ระยะห่างไกลประมาณ 4 - 5 กิโลเมตร ร้อยละ 29.5 ระยะห่างไกล 1- 3 กิโลเมตร และร้อยละ 12.9 ห่างไกลไม่เกิน 0.5 กิโลเมตร โดยมีระยะต่ำสุด 0.30 กิโลเมตร สูงสุด 10 กิโลเมตร เฉลี่ย 3.87 กิโลเมตร

สภาพถนน พบว่าร้อยละ 54.5 รถยนต์สามารถผ่านเข้าออกได้สะดวก และร้อยละ 45.5 ผ่านได้เฉพาะรถมอเตอร์ไซด์เท่านั้น

สภาพความเหมาะสมของสวนยางพารา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยางร้อยละ 46.2 เห็นว่ามีความเหมาะสมปานกลาง ร้อยละ 35.6 เห็นว่ามีความเหมาะสมมาก และร้อยละ 4.5 เห็นว่ามีความเหมาะสมน้อย

สภาพการใช้ประโยชน์พื้นที่ พบว่าร้อยละ 43.2 เคยปลูกยางพารามาก่อน ร้อยละ 28.8 เคยทำกิจกรรมเกษตรอื่นๆ มาก่อน ร้อยละ 21.2 เคยเป็นสวนดู่ขงมาก่อน และร้อยละ 6.8 เป็นป่าเปิดใหม่ โดยในส่วนที่ทำกิจกรรมเกษตรอื่นๆ นั้น พบว่าร้อยละ 15.2 ทำนามาก่อน ร้อยละ 9.1 เคยปลูกปาล์มน้ำมันมาก่อน และร้อยละ 4.5 เคยเป็นที่เลี้ยงสัตว์มาก่อน

ประเภทของสวน พบว่าร้อยละ 57.6 ทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน ร้อยละ 29.5 ทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกพืช และร้อยละ 12.9 ทำสวนยางร่วมกับการเลี้ยงสัตว์

แหล่งน้ำที่ใช้บริโภคและอุปโภคภายในพื้นที่สวนยาง พบว่าร้อยละ 86.4 มีแหล่งน้ำ โดยร้อยละ 68.2 จากการสร้างขึ้นเอง และร้อยละ 18.2 มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ทั้งนี้ร้อยละ 13.6 ไม่มีแหล่งน้ำ

สภาพความเหมาะสมของแหล่งน้ำภายในพื้นที่สวนยาง พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 41.7 เห็นว่ามีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 31.8 เห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด และร้อยละ 26.5 เห็นว่ามีความเหมาะสมปานกลาง

สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าร้อยละ 66.7 ไม่มี และร้อยละ 33.3 มี โดยร้อยละ 18.2 มีระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ร้อยละ 11.3 มีระบบประปา และร้อยละ 3.8 มีโทรศัพท์สาธารณะ

สภาพความเหมาะสมของสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 38.6 เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับปานกลาง ร้อยละ 32.6 เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด และร้อยละ 3.8 เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับน้อย

ลักษณะของดินในพื้นที่ปลูกยางพารา พบว่า ร้อยละ 34.8 เป็นดินร่วนปนดินเหนียว ร้อยละ 28.0 เป็นดินร่วน ร้อยละ 25.0 เป็นดินร่วนปนดิน และร้อยละ 12.1 เป็นดินร่วนปนดินทราย

ความเหมาะสมของดินในพื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรชาวสวนยาง ร้อยละ 45.5 เห็นว่ามีความเหมาะสมปานกลาง ร้อยละ 30.3 เห็นว่าดินความเหมาะสมมาก และร้อยละ 24.2 เห็นว่าดินปลูกยางพารานั้นมีความเหมาะสมน้อย

1.5 สภาพพื้นฐานทางชีวภาพ

สภาพพื้นฐานทางชีวภาพสวนยางพารา ของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ศึกษา ประกอบด้วยข้อมูล พันธุ์ยางพาราที่มีอยู่ในสวนยางพารา ความเหมาะสมของพันธุ์ยางที่มีอยู่ในสวนยาง รูปแบบการปลูก ระยะการปลูก การเตรียมพื้นที่เพื่อปลูกยางพารา การปลูกพืชคลุมดิน การปลูกพืชแซม การกำจัดวัชพืช การใช้ปุ๋ย การพบโรคในสวนยางพารา ระดับ

ความสามารถในการป้องกันโรค แมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูที่พบ และความสามารถในการป้องกันแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรู ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละ ของเกษตรกรชาวสวนยางที่ศึกษา จำแนกตามสภาพทางชีวภาพ

n=132

สภาพทางชีวภาพ	จำนวน	ร้อยละ
พันธุ์ยางพาราที่มีอยู่ในสวนยางพารา		
- พันธุ์พื้นเมือง	4	3.0
- พันธุ์ RRIM 600	74	56.0
- พันธุ์ PB 24	34	25.8
- พันธุ์ RRIT 251	20	15.2
ความเหมาะสมของพันธุ์ยางที่มีอยู่ในสวนยาง		
- มากที่สุด	43	32.6
- มาก	58	43.9
- ปานกลาง	28	21.2
- น้อย	3	2.3
- น้อยที่สุด	0	0.0
รูปแบบการปลูก		
- ปลูกโดยใช้เมล็ดแล้วติดตามในหลุม	21	15.9
- ปลูกโดยใช้ยางตาเขียว	62	47.0
- ปลูกโดยใช้ยางชำถุง 1 นิ้ว	49	37.1
ระยะการปลูก		
- 3 x 7 เมตร	54	40.9
- 4 x 6 เมตร	78	59.1
การเตรียมพื้นที่เพื่อปลูกยางพารา		
- ตัดโค่น จำหน่ายไม้ แล้วเผาเศษไม้	79	59.8
- ตัดโค่น จำหน่ายไม้ ใช้เครื่องมือดึงรากที่เหลือ และไถ	31	23.5
พรวน		

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=132		
สภาพทางชีวภาพ	จำนวน	ร้อยละ
- ตัดโคน จำหน่ายไม้ แต่ไม่เผาเศษไม้	22	16.7
การปลูกพืชคลุมดิน		
- ไม่ปลูก	90	68.2
- ปลูกพืชตระกูลถั่ว	42	31.8
การปลูกพืชแซม		
- ไม่ปลูก	44	33.3
- ปลูก	88	66.7
- กล้าย	32	24.3
- ข้าวโพด	23	17.4
- มันสำปะหลัง	14	10.6
- อ้อย	11	8.3
- แตงโม	8	6.1
การกำจัดวัชพืช		
- ไม่กำจัดวัชพืช	52	39.4
- กำจัดวัชพืช	80	60.6
- กำจัดวัชพืชโดยวิธีใช้แรงงานคน	16	12.1
- กำจัดวัชพืชโดยใช้อุปกรณ์เครื่องทุ่นแรง	26	19.7
- กำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมีกำจัด	38	28.8
การใช้ปุ๋ย		
- ไม่ใช้	29	22.0
- ใช้ปุ๋ย	103	78.0
- ปุ๋ยเคมี	7	5.3
- ใช้ปุ๋ยอินทรีย์	41	31.0
- ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมี	29	22.0
- ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์	55	41.7

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

n=132		
สภาพทางชีวภาพ	จำนวน	ร้อยละ
การพบโรคในสวนยางพารา		
- ไม่พบ	101	76.5
- พบ	31	23.5
- พบโรครากขาว	13	9.9
- พบโรคเส้นดำ	7	5.3
- พบโรคเปลือกเน่า	4	3.0
- พบโรคเปลือกแห้ง	5	3.8
- พบโรคราสีชมพู	2	1.5
ระดับความสามารถในการป้องกันโรค		
- มากที่สุด	20	15.2
- มาก	35	26.5
- ปานกลาง	47	35.6
- น้อย	30	22.7
- น้อยที่สุด	0	0.0
แมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูที่พบ		
- ไม่พบ	59	44.7
- พบ	73	55.3
- ไรแดง	15	11.4
- ปลวก	28	21.2
- เพลี้ยหอย	30	22.7
ระดับความสามารถในการป้องกันแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรู		
- มากที่สุด	6	4.5
- มาก	37	28.0
- ปานกลาง	59	44.7
- น้อย	19	14.4
- น้อยที่สุด	11	8.3

จากตารางที่ 4.5 พบว่าสภาพทางชีวภาพในพื้นที่ปลูกยางพารา ของเกษตรกรชาวสวนยางฯ ที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

พันธุ์ยางพาราที่มีอยู่ในสวนยางพารา พบว่าร้อยละ 56.0 เป็นพันธุ์ RRIM 600 ร้อยละ 25.8 เป็นพันธุ์ PB 24 ร้อยละ 15.2 เป็นพันธุ์ RRIT 251 และร้อยละ 3.0 เป็นพันธุ์พื้นเมือง

ความเหมาะสมของพันธุ์ยางที่มีอยู่ในสวนยาง พบว่า ร้อยละ 43.9 เห็นว่ามีความเหมาะสมมาก ร้อยละ 32.6 เห็นว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ร้อยละ 21.2 เห็นว่ามีความเหมาะสมปานกลาง และร้อยละ 2.3 เห็นว่ามีความเหมาะสมน้อยที่สุด

รูปแบบการปลูก พบว่าร้อยละ 47.0 ปลูกโดยใช้ยางตาเขียว ร้อยละ 37.1 ปลูกโดยใช้ยางชำถุง 1 นิ้ว และร้อยละ 15.9 ปลูกโดยใช้เมล็ดเพาะปลูกแล้วติดตามในหลุม

ระยะการปลูก พบว่า ร้อยละ 59.1 ปลูกในระยะ 4 x 6 เมตร และร้อยละ 40.9 ปลูกในระยะ 3 x 7 เมตร

การเตรียมพื้นที่เพื่อปลูกยางพารา พบว่า ร้อยละ 59.8 เตรียมพื้นที่โดยตัดโค่น จำหน่ายไม้ แล้วเผาเศษไม้ ร้อยละ 23.5 ใช้เครื่องมือดึงรากถอนโคนแล้วไถพรวน และร้อยละ 16.7 ตัดโค่น จำหน่ายไม้แต่ไม่มีการเผาเศษไม้

การปลูกพืชคลุมดิน พบว่า ร้อยละ 68.2 ไม่ปลูกพืชคลุมดิน และร้อยละ 31.8 ปลูกพืชตระกูลถั่วคลุมดิน

การปลูกพืชแซม พบว่า ร้อยละ 66.7 ปลูกพืชแซมในสวนยางพารา โดยร้อยละ 24.3 ปลูกกล้วย ร้อยละ 17.4 ปลูกข้าวโพด ร้อยละ 10.6 ปลูกมันสำปะหลัง ร้อยละ 8.3 ปลูกอ้อย ร้อยละ 6.1 ปลูกแตงโม และร้อยละ 33.3 ไม่มีการปลูกพืชแซมในสวนยางพารา

การกำจัดวัชพืช พบว่า ร้อยละ 60.6 ทำการกำจัดวัชพืช โดยร้อยละ 28.8 ใช้สารเคมีกำจัด ร้อยละ 19.7 ใช้อุปกรณ์เครื่องทุ่นแรง ร้อยละ 12.1 ใช้แรงงานคน และร้อยละ 39.4 ไม่มีการกำจัดวัชพืช

การใช้ปุ๋ย พบว่า ร้อยละ 78.0 มีการใช้ปุ๋ย โดยร้อยละ 41.7 ใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 31.0 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 22.0 ใช้ปุ๋ยอินทรีย์เคมี ร้อยละ 5.3 ใช้ปุ๋ยเคมี และร้อยละ 22.0 ไม่มีการใช้ปุ๋ย

การพบโรคในสวนยางพารา พบว่าร้อยละ 76.5 ไม่พบโรค และร้อยละ 23.5 พบโรคในสวนยางพารา โดยร้อยละ 9.9 พบโรครากขาว ร้อยละ 5.3 พบโรคเส้นดำ ร้อยละ 3.8 พบโรคเปลือกแห้ง ร้อยละ 3.0 พบโรคเปลือกเน่า และร้อยละ 1.5 พบโรคราสีชมพู

ระดับความสามารถในการป้องกันโรค พบว่าร้อยละ 35.6 เห็นว่ามีความสามารถในการป้องกันโรคได้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 26.5 เห็นว่ามีความสามารถในการป้องกันโรคได้ในระดับมาก

ร้อยละ 22.7 เห็นว่ามีความสามารถในการป้องกันโรคได้ในระดับน้อย และร้อยละ 15.2 เห็นว่ามีความสามารถในการป้องกันโรคได้ในระดับมากที่สุด

แมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูที่พบ พบว่า ร้อยละ 55.3 พบแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูโดย ร้อยละ 22.7 พบเพลี้ยหอย ร้อยละ 21.2 พบปลวก ร้อยละ 11.4 พบไรแดง และร้อยละ 44.7 ไม่พบแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูของยางพารา

ระดับความสามารถในการป้องกันแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรู พบว่าร้อยละ 44.7 เห็นว่ามีความสามารถในการป้องกันแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูได้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 28.0 เห็นว่ามีความสามารถในการป้องกันแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูได้ในระดับมาก และมีเพียงร้อยละ 4.5 เห็นว่ามีความสามารถในการป้องกันแมลงและสัตว์ที่เป็นศัตรูได้ในระดับมากที่สุด

1.6 สภาพด้านนโยบาย การเมือง ความมั่นคงปลอดภัย วิชาการ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ และการต่างประเทศ

สภาพด้านนโยบาย การเมือง ความมั่นคงปลอดภัย วิชาการ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ และการต่างประเทศ ที่ทำการศึกษา ประกอบด้วยข้อมูล ความเหมาะสมด้านนโยบายรัฐบาล ความเหมาะสมด้านการเมือง ความเหมาะสมด้านความมั่นคงปลอดภัย ความเหมาะสมด้านวิชาการ ด้านนักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ และด้านกระแสต่างประเทศ ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรชาวสวนยางที่ศึกษาที่มีต่อสภาพด้านนโยบาย การเมือง ความมั่นคง ปลอดภัย วิชาการ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ และการต่างประเทศ

โดยกำหนดให้ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง 2 = เห็นด้วยน้อย และ 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

n=132

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. ความเหมาะสมด้านนโยบายรัฐบาล						3.00	0.79	ปานกลาง
1.1 ความเหมาะสมของนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการปลูกยาง	0	59	42	24	7	3.16	0.90	ปานกลาง
	(0.0)	(44.7)	(31.8)	(18.2)	(5.3)			
1.2 ความเหมาะสมของนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยาง	0	23	66	43	0	2.85	0.69	ปานกลาง
	(0.0)	(17.4)	(50.0)	(32.6)	(0.0)			

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=132

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
2. ความเหมาะสมด้านการเมือง						3.19	0.72	ปานกลาง
2.1 ความเหมาะสมของการส่งเสริมสนับสนุนการปลูกยางพาราของ นักการเมืองระดับประเทศ	1 (0.8)	52 (39.4)	54 (40.9)	25 (18.9)	0 (0.0)	3.22	0.75	ปานกลาง
2.2 ความเหมาะสมของการส่งเสริมสนับสนุนการปลูกยางพาราของ นักการเมืองระดับท้องถิ่น	0 (0.0)	52 (39.4)	53 (40.2)	27 (20.5)	0 (0.0)	3.19	0.75	ปานกลาง
2.3 ความเหมาะสมของการช่วยเหลือแก้ปัญหาจากผลกระทบราคายางพารา ผันผวนของนักการเมืองระดับประเทศ	0 (0.0)	51 (38.6)	55 (41.7)	26 (19.7)	0 (0.0)	3.19	0.74	ปานกลาง
2.4 ความเหมาะสมของการช่วยเหลือแก้ปัญหาจากผลกระทบราคายางพารา ผันผวนของนักการเมืองระดับท้องถิ่น	0 (0.0)	43 (32.6)	70 (53.0)	19 (14.4)	0 (0.0)	3.18	0.66	ปานกลาง
3. ความเหมาะสมด้านความมั่นคงปลอดภัย						3.02	0.85	ปานกลาง
3.1 ความปลอดภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้บริเวณที่อยู่อาศัย	0 (0.0)	47 (35.6)	42 (31.8)	43 (32.6)	0 (0.0)	3.03	0.82	ปานกลาง
3.2 ความปลอดภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้บริเวณพื้นที่ทำกิน	0 (0.0)	31 (23.5)	66 (50.0)	35 (26.5)	0 (0.0)	2.97	0.70	ปานกลาง
3.3 ความปลอดภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้บริเวณเส้นทางคมนาคม	0 (0.0)	47 (35.6)	51 (38.6)	26 (19.7)	8 (6.1)	3.04	0.89	ปานกลาง
3.4 ความเหมาะสมของช่วงเวลาการกรีดยางพาราในเวลาตอนเช้า	1 (0.8)	44 (33.3)	38 (28.8)	49 (37.1)	0 (0.0)	2.98	0.86	ปานกลาง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=132

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
3.5 ความเหมาะสมของช่วงเวลาการ กรีดยางพาราในเวลาตอนกลางคืน	1 (0.8)	54 (40.9)	48 (36.4)	12 (9.1)	17 (12.9)	3.08	1.02	ปานกลาง
4. ความเหมาะสมด้านวิชาการ						3.38	0.61	ปานกลาง
4.1 ระดับความรู้ที่ได้รับคำแนะนำ หรือการให้ความรู้ทางวิชาการจาก เจ้าหน้าที่ในด้านการผลิต	0 (0.0)	63 (47.7)	49 (37.1)	20 (15.2)	0 (0.0)	3.32	0.72	ปานกลาง
4.2 ระดับความรู้ที่ได้รับคำแนะนำ หรือการให้ความรู้ทางวิชาการจาก เจ้าหน้าที่ในด้านการแปรรูป	0 (0.0)	94 (71.2)	30 (22.7)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.65	0.59	มาก
4.3 ระดับความรู้ที่ได้รับคำแนะนำ หรือการให้ความรู้ทางวิชาการจาก เจ้าหน้าที่ในด้านการตลาด	0 (0.0)	28 (21.2)	69 (52.3)	35 (26.5)	0 (0.0)	2.95	0.69	ปานกลาง
4.4 ระดับความรู้ที่ได้รับคำแนะนำ หรือการให้ความรู้ทางวิชาการจาก หน่วยงานในด้านการผลิต	0 (0.0)	63 (47.7)	69 (52.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.48	0.50	มาก
4.5 ระดับความรู้ที่ได้รับคำแนะนำ หรือการให้ความรู้ทางวิชาการจาก หน่วยงานในด้านการแปรรูป	0 (0.0)	64 (48.5)	60 (45.4)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.41	0.60	มาก
4.6 ระดับความรู้ที่ได้รับคำแนะนำ หรือการให้ความรู้ทางวิชาการจาก หน่วยงานในด้านการตลาด	0 (0.0)	67 (50.8)	60 (45.5)	5 (3.8)	0 (0.0)	3.47	0.57	มาก
5. ด้านนักวิชาการ/เจ้าหน้าที่						3.55	0.62	มาก
5.1 ระดับการได้รับส่งเสริม สนับสนุนความรู้จากนักวิชาการ/ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ	0 (0.0)	73 (53.3)	53 (40.2)	6 (4.5)	0 (0.0)	3.51	0.58	มาก
5.2 ความเหมาะสมของการได้รับการ ส่งเสริมสนับสนุนจากนักวิชาการ/ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ	0 (0.0)	89 (67.4)	30 (22.7)	13 (9.8)	0 (0.0)	3.58	0.66	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

n=132

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
6. ด้านกระแสดังประเทศ						3.37	0.63	ปานกลาง
6.1 ผลกระทบของกระแสดังประเทศที่มีต่อราคาและผลผลิตยางพารา	0	61	48	23	0	3.29	0.74	ปานกลาง
	(0.0)	(46.2)	(36.4)	(17.4)	(0.0)			
6.2 ผลกระทบของกระแสดังประเทศที่มีต่อปริมาณและผลผลิตยางพารา	0	48	59	25	0	3.17	0.72	ปานกลาง
	(0.0)	(36.4)	(44.7)	(18.9)	(0.0)			
6.3 ผลกระทบของกระแสดังประเทศที่มีต่อตลาดยางพารา	0	54	69	9	0	3.34	0.60	ปานกลาง
	(0.0)	(40.9)	(52.3)	(6.8)	(0.0)			
6.4 ผลกระทบของกระแสดังประเทศที่มีต่อแรงงานในการผลิตยางพารา	0	89	43	0	0	3.67	0.47	มาก
	(0.0)	(67.4)	(32.6)	(0.0)	(0.0)			
เฉลี่ยรวม						3.25	0.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความคิดเห็นด้านนโยบาย การเมือง ความมั่นคงปลอดภัย วิชาการ นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ และกระแสดังประเทศ ของเกษตรกรที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) เมื่อพิจารณาในประเด็นหลัก 6 ประเด็น มีความคิดเห็นในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ ด้านนักวิชาการและเจ้าหน้าที่ ($\bar{X} = 3.55$) และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.38$) ด้านกระแสดังประเทศ ($\bar{X} = 3.37$) ด้านนักการเมือง ($\bar{X} = 3.19$) ด้านความมั่นคงปลอดภัย ($\bar{X} = 3.02$) และด้านนโยบายรัฐบาล ($\bar{X} = 3.00$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความคิดเห็นด้านนักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีความคิดเห็นในระดับมากทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ ความเหมาะสมของการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนความรู้จากนักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ($\bar{X} = 3.58$) และระดับการได้รับส่งเสริมสนับสนุนความรู้จากนักวิชาการ/เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ($\bar{X} = 3.51$)

ความคิดเห็นด้านวิชาการ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีความคิดเห็นในระดับมากใน 4 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับคำแนะนำหรือการให้ความรู้ทางวิชาการจากเจ้าหน้าที่ในด้านการแปรรูป ($\bar{X} = 3.65$) ความรู้ที่ได้รับคำแนะนำหรือการให้ความรู้ทางวิชาการจากหน่วยงานในด้านการผลิต

($\bar{X} = 3.48$) ความรู้ที่ได้รับคำแนะนำหรือการให้ความรู้ทางวิชาการจากหน่วยงานในด้านการตลาด ($\bar{X} = 3.47$) และความรู้ที่ได้รับคำแนะนำหรือการให้ความรู้ทางวิชาการจากหน่วยงานในด้านการแปรรูป ($\bar{X} = 3.41$) และมีความคิดเห็นในระดับปานกลางใน 2 ประเด็น ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับคำแนะนำหรือการให้ความรู้ทางวิชาการจากเจ้าหน้าที่ในด้านการผลิต ($\bar{X} = 3.32$) และความรู้ที่ได้รับคำแนะนำหรือการให้ความรู้ทางวิชาการจากเจ้าหน้าที่ในด้านการตลาด ($\bar{X} = 2.95$)

ความคิดเห็นด้านกระแสต่างประเทศ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยเห็นว่ามีความคิดเห็นในระดับมากใน 1 ประเด็น ได้แก่ ผลกระทบของกระแสต่างประเทศที่มีต่อแรงงานในการผลิตยางพารา ($\bar{X} = 3.67$) และมีความคิดเห็นในระดับปานกลางใน 3 ประเด็น ได้แก่ ผลกระทบของกระแสต่างประเทศที่มีต่อตลาดยางพารา ($\bar{X} = 3.34$) ผลกระทบของกระแสต่างประเทศที่มีต่อราคาและผลผลิตยางพารา ($\bar{X} = 3.29$) และผลกระทบของกระแสต่างประเทศที่มีต่อปริมาณและผลผลิตยางพารา ($\bar{X} = 3.17$)

ความคิดเห็นด้านนักการเมือง พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยเห็นว่ามีความคิดเห็นในระดับปานกลางใน 4 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมสนับสนุนการปลูกยางพาราของนักการเมืองระดับประเทศ ($\bar{X} = 3.22$) การส่งเสริมสนับสนุนการปลูกยางพาราของนักการเมืองระดับท้องถิ่น และการช่วยเหลือแก้ปัญหาจากผลกระทบราคายางพาราผันผวนของนักการเมืองระดับประเทศ ($\bar{X} = 3.19$ เท่ากัน) และการช่วยเหลือแก้ปัญหาจากผลกระทบราคายางพาราผันผวนของนักการเมืองระดับท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.18$)

ความคิดเห็นด้านความมั่นคงปลอดภัย พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.02$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีความคิดเห็นในระดับปานกลางใน 5 ประเด็น ได้แก่ ช่วงเวลาการกรีดยางพาราในตอนกลางคืน ($\bar{X} = 3.08$) ความปลอดภัยในบริเวณเส้นทางคมนาคม ($\bar{X} = 3.04$) ความปลอดภัยในบริเวณที่อยู่อาศัย ($\bar{X} = 3.03$) ช่วงเวลาการกรีดยางพาราในเวลาเช้า ($\bar{X} = 2.98$) และความปลอดภัยในพื้นที่ทำกิน ($\bar{X} = 2.97$)

ความคิดเห็นด้านนโยบายรัฐบาล พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีความคิดเห็นในระดับปานกลางใน 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการปลูกยางพารามีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.16$) และนโยบายรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 2.85$)

1.7 รูปแบบระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง

ภาพที่ 4.7 สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอสาขบุรี พบปะเกษตรกรชาวสวนยาง

จากภาพที่ 4.7 นายนิคม ฅ สงขลา หัวหน้าสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอสาขบุรี จังหวัดปัตตานี พบปะเกษตรกรชาวสวนยางเพื่อให้ความรู้ในด้านระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่อำเภอสาขบุรี จังหวัดปัตตานี ในสถานการณ์ความผันผวนของราคากุ้ง

1.7.1 แนวคิดในการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง

เนื่องจากเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา จึงเรียกว่าเกษตรกรชาวสวนยาง โดยมีรายได้หลักจากการจำหน่ายผลผลิตยางพาราในรูปแบบน้ำยางสด ยางแผ่นดิบ และยางก้อนถ้วย ในส่วนค่าตอบแทนที่เป็นเงินรายได้จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับราคาในตลาดยางพาราในประเทศ และความต้องการของตลาดต่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันก็จะเห็นถึงความผันผวนของราคาอันเป็นผลมาจากสถานการณ์ต่างๆ เช่น ผลผลิตมากเกินไป ที่ทำให้ราคายางพาราลดลงอย่างต่อเนื่อง และเป็นประเด็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ นอกจากปัญหาความผันผวนของราคายางพาราแล้ว เกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังต้องพบกับปัญหาด้านความมั่นคงอันเนื่องมาจากการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความรุนแรงต่อชีวิตและทรัพย์สิน นับตั้งแต่วันที่ 4 เดือนมกราคม พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาที่ทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา และออกไปกรีดยางพาราได้ตามปกติ แต่ด้วยความจำเป็นที่ต้องดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัวให้

อยู่ได้ตามปกติ จึงต้องหารายได้เสริมจากการทำอาชีพอื่นๆ เช่น มีเกษตรกรชาวสวนยางหลายรายที่ทำการปรับเปลี่ยนรูปแบบระบบการทำฟาร์มสวนยางพารา และเพิ่มการทำกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มรายได้ และเพื่อเป็นแหล่งของความต้องการในปัจจุบันของครอบครัว และเพื่อให้การดำรงชีวิตสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ประกอบกับในอดีตการปลูกยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระดับหนึ่ง เนื่องจากในอดีตการทำสวนยางจะดำเนินการโดยนำเมล็ดยางพาราพันธุ์พื้นเมืองเข้าไปปลูกในสวนป่าบริเวณเชิงเขา ที่ราบเชิงเขา หรือสวนหลังบ้านในรูปแบบการทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน จึงเรียกสวนในลักษณะดังกล่าวนี้ว่า “ป่ายาง” หรือสวนคูซัง ซึ่งป่ายางหรือสวนคูซังนี้ จะมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก มีพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์หลายชนิดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์ปลูกลงไปเพื่อสนองความต้องการในปัจจุบันพื้นฐาน อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

จากเหตุผล ความสำคัญ และจากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีประชุมสัมมนาในวันที่ 26 มีนาคม 2557 ณ โรงแรมอิมพีเรียล จังหวัดนราธิวาส สามารถนำแนวคิดในการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ สรุปได้ว่าควรส่งเสริมเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ ทำสวนยางพาราร่วมกับทำกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน โดยให้ความสำคัญในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ อย่าให้คิดแต่รายได้ที่เป็นตัวเงิน แต่ควรให้ความสำคัญในประเด็นความมั่นคงทางอาหาร โครงการเกษตรอินทรีย์ สุขภาพพลานามัย สุขภาพทางจิต ระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเอื้ออาทรของชุมชนในสังคม ยึดมั่นในศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งหากยึดถือเป็นแนวปฏิบัติก็จะเพิ่มระดับความสามารถในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางได้มากขึ้น

1.7.2 รูปแบบระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง

จากการเยี่ยมชมสวนยางพาราของเกษตรกรชาวสวนยางจำนวน 132 ราย การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ จำนวน 27 ราย และจากการจัดเวทีประชุมสัมมนา กลุ่มผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ จำนวน 30 ราย เมื่อ 26 มีนาคม 2557 ณ โรงแรมอิมพีเรียล จังหวัดนราธิวาส สามารถสรุปรูปแบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ พบว่านอกจากเกษตรกรจะทำสวนยางพารา ยังทำกิจกรรมเกษตรอื่นๆ ร่วมด้วย ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1) ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการปลูกพืช เกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะนิยมนอกจากทำสวนยางพาราแล้วยังมีการปลูกพืชต่างๆ ในลักษณะดังต่อไปนี้

(1) การทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการปลูกพืชแซม โดยหลังเสร็จสิ้นการปลูกยางพาราซึ่งเป็นพืชหลัก เกษตรกรจะปลูกพืชแซมลงไประหว่างต้นและระหว่างแถวของต้นยางพารา เช่น กล้วย กระจ่าง สละ สับปะรด มันขี้หนู พืชตระกูลถั่ว แตงโม ข้าวโพด ไม้ดอก ไม้ประดับ และพืชผักล้มลุกต่างๆ

ภาพที่ 4.8 การทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการปลูกพืชแซม

จากภาพที่ 4.8 เป็นแปลงศึกษาการปลูกกระถางหวานแซมยางพารา โครงการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการปลูกพืชแซม ภายในศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภพทอง จังหวัดนราธิวาส

(2) การทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการปลูกไม้ยืนต้น เกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากจะปลูกยางพาราแล้ว ยังนิยมปลูกไม้ยืนต้นประเภทไม้ผล เช่น จังหวัดปัตตานีปลูกทุเรียน สะตอ มะพร้าว และเนียง จังหวัดยะลาปลูกส้มโชกุน ลองกอง สะตอ เนียงนก เนียง ลำไย และจำปาอะ จังหวัดนราธิวาสปลูกลองกอง ทุเรียน สะตอ เนียง เนียงนก และมังคุด และจะนิยมปลูกไม้ยืนต้นประเภทไม้ใช้สอย เช่น สะเดาช้าง และกันเกรา

ภาพที่ 4.9 การทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการปลูกไม้ยืนต้น

จากภาพที่ 4.9 เป็นการทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกมังคุด ซึ่งเจ้าของสวนยางพาราส่วนใหญ่ จะนิยมปลูกผลไม้ชนิดนี้ไว้กินผล เช่นเดียวกับ ปลูกทุเรียน ลองกอง และสะตอ

(3) การทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการทำนา เกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากจะปลูกยางพาราแล้วในหลายพื้นที่ยังทำนาเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนอีกด้วย โดยจะนิยมปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น เล็บนก หอมกระดังงา ชีบูกันดั่ง ลูกเขียว ข้าวจินเต๊ะ เขียววู และลูกนก เป็นต้น

ภาพที่ 4.10 การทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการทำนา

จากภาพที่ 4.10 เป็นการแบ่งพื้นที่ทำการเกษตรโดยส่วนหนึ่งทำนาปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองไว้บริโภคในครัวเรือน อีกส่วนหนึ่งปลูกยางพาราไว้เป็นรายได้ของครอบครัว

2) ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากทำสวนยางพาราแล้วยังมีการเลี้ยงสัตว์ประเภทต่างๆ เช่น เกษตรกรชาวสวนยางในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส จะทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการเลี้ยงแพะ เกษตรกรชาวสวนยางในอำเภอบางมอ อำเภอบันนังสตา อำเภอธารโต จังหวัดยะลา จะทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการเลี้ยงไก่เบตง เกษตรกรชาวสวนยางในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี จะทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการเลี้ยงไก่ และเลี้ยงปลา เป็นต้น

ภาพที่ 4.11 การทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการเลี้ยงสัตว์

จากภาพที่ 4.11 เป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่สวนยางพาราโดยเลี้ยงสัตว์ประเภทสัตว์เคี้ยวเอื้องที่กินหญ้าเป็นอาหารหลัก เช่น เลี้ยงโคพันธุ์พื้นเมือง แพะ แกะ แต่มีข้อคำนึง คือต้องไม่ให้สัตว์ทำลายต้นยางพาราหรือพืชผลเกษตรที่ปลูกขึ้นมา

3) ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน การทำฟาร์มในรูปแบบนี้เป็นระบบการทำฟาร์มสวนยางที่เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ในอดีตที่เรียกว่า “สวนคูซัง” ซึ่งเป็นสวนที่มีทั้งไม้ผล ยางพารา ไม้ใช้สอย พืชสมุนไพร และการเลี้ยงสัตว์ชนิดต่างๆ รวมอยู่ด้วย นับเป็นสวนมรดกของบรรพบุรุษที่ปลูกไว้ให้ลูกหลานได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน เช่น สวนคูซังแถบลุ่มน้ำสายบุรี ลุ่มน้ำปัตตานี และเทือกเขาบูโด เป็นต้น สำหรับในปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ทำให้มีความหลากหลายของกิจกรรมการเกษตร ทั้งพืชอาหาร พืชพลังงาน ไม้ใช้สอย พืชสมุนไพร เลี้ยงสัตว์ ประมง การผลิตปุ๋ย ผลิตภัณฑ์ชีวภาพกำจัดแมลง เป็นต้น ซึ่งนอกจากเป็นแหล่งอาหารแล้วยังสามารถเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ภาพที่ 4.12 ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน

จากภาพที่ 4.12 เป็นการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน โดยทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกพืชประเภทไม้ผลกินลูก แซมด้วย กล้าย สับปะรด และเลี้ยงปลาในกระชัง ของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

1.8 ศักยภาพระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.8.1 ศักยภาพหรือระดับการปฏิบัติต่อระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง จากกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 สักยภาพหรือระดับการปฏิบัติเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง

โดยกำหนดระดับการปฏิบัติให้ 5 = ปฏิบัติมากที่สุด 4 = ปฏิบัติมาก 3 = ปฏิบัติปานกลาง 2 = ปฏิบัติน้อย และ 1 = ปฏิบัติน้อยที่สุด

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	ระดับการปฏิบัติ (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. มิติด้านเทคโนโลยี						3.38	0.63	ปานกลาง
1.1 การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยางพารา	0 (0.0)	53 (40.2)	55 (41.7)	24 (18.2)	0 (0.0)	3.22	0.73	ปานกลาง
1.2 การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร	0 (0.0)	52 (39.4)	68 (51.5)	12 (9.1)	0 (0.0)	3.30	0.62	ปานกลาง
1.3 การทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน	0 (0.0)	74 (56.1)	58 (43.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.56	0.49	มาก
1.4 การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการยางพารา	0 (0.0)	78 (59.1)	46 (34.8)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.53	0.61	มาก
1.5 การร่วมผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต	1 (0.8)	53 (40.2)	60 (45.5)	18 (13.6)	0 (0.0)	3.28	0.70	ปานกลาง
2. มิติด้านเศรษฐกิจ						3.39	0.64	ปานกลาง
2.1 รายได้มีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัย 4 ได้อย่างเพียงพอ	1 (0.8)	102 (77.3)	21 (15.9)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.73	0.58	มาก
2.2 เงินออมมีสำรองไว้ในครอบครัว	1 (0.8)	36 (27.3)	54 (40.9)	41 (31.1)	0 (0.0)	2.98	0.78	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	ระดับการปฏิบัติ (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
2.3 การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและ ปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ	1 (0.8)	90 (68.2)	33 (25.0)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.64	0.60	มาก
2.4 ความรู้และความเข้าใจในหลักการ ดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง เกษตร ทฤษฎีใหม่	1 (0.8)	36 (27.3)	66 (50.0)	29 (22.0)	0 (0.0)	3.07	0.72	ปานกลาง
2.5 จำหน่ายผลผลิตของพาราไดร่าราคา เพิ่มสูงขึ้น	1 (0.8)	65 (49.2)	66 (50.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.51	0.51	มาก
3. มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ						3.44	0.63	มาก
3.1 แร่ธาตุอาหารในดินมีในปริมาณ มากและของพาราไดร่าสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้	1 (0.8)	91 (68.9)	40 (30.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.70	0.47	มาก
3.2 น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมี เพียงพอ	0 (0.0)	62 (47.0)	44 (33.3)	26 (19.7)	0 (0.0)	3.27	0.77	ปานกลาง
3.3 สภาพภูมิอากาศมีความเหมาะสม	0 (0.0)	52 (39.4)	61 (46.2)	19 (14.4)	0 (0.0)	3.25	0.69	ปานกลาง
3.4 ดินในสวนของพาราไดร่ามีความอุดม สมบูรณ์	0 (0.0)	68 (51.5)	56 (42.4)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.45	0.60	มาก
3.5 ความหลากหลายทางชีวภาพและ สิ่งมีชีวิตต่างๆในสวนของพารา	0 (0.0)	79 (59.8)	45 (34.1)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.54	0.61	มาก
4. มิติด้านจิตใจ						3.48	0.57	มาก
4.1 สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะ ต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยง ชีพ	0 (0.0)	45 (34.1)	71 (53.8)	16 (12.1)	0 (0.0)	3.22	0.64	ปานกลาง
4.2 การร่วมการป้องกันกิลเลศต้นหาและ อบายมุข	0 (0.0)	104 (78.8)	28 (21.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.79	0.41	มาก
4.3 การมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม และการ สร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ชาวสวนยาง	0 (0.0)	43 (32.6)	54 (40.9)	35 (26.5)	0 (0.0)	3.06	0.76	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n=132									
ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง		ระดับการปฏิบัติ (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
		5	4	3	2	1			
4.4	การมีปัญญา กล้าหาญเสียสละ เพื่อให้มีความรู้ลึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต	0 (0.0)	89 (67.4)	34 (25.8)	9 (6.8)	0 (0.0)	3.60	0.61	มาก
4.5	การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลาง	0 (0.0)	99 (75.0)	32 (24.2)	1 (0.8)	0 (0.0)	3.74	0.45	มาก
5. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม							3.34	0.64	ปานกลาง
5.1	การส่งเสริมการสร้างแผนงานชุมชน/การให้ความร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน	0 (0.0)	45 (34.1)	52 (39.4)	35 (26.5)	0 (0.0)	3.08	0.77	ปานกลาง
5.2	การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นเครือข่าย	0 (0.0)	61 (46.2)	57 (43.2)	14 (10.6)	0 (0.0)	3.36	0.66	ปานกลาง
5.3	การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ	0 (0.0)	57 (43.2)	64 (48.5)	11 (8.3)	0 (0.0)	3.35	0.62	ปานกลาง
5.4	การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มกันผลิต และจำหน่าย	0 (0.0)	70 (53.0)	58 (43.9)	4 (3.0)	0 (0.0)	3.50	0.55	มาก
5.5	การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น	0 (0.0)	63 (47.7)	62 (47.0)	7 (5.3)	0 (0.0)	3.42	0.59	มาก
เฉลี่ยรวม							3.41	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่าระดับการปฏิบัติในประเด็นมิติการพึ่งพาตนเองใน 5 มิติ ของเกษตรกรชาวสวนยาง ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

โดยภาพรวมมีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$) เมื่อพิจารณาในมิติการพึ่งพาตนเองใน 5 มิติ มีการปฏิบัติในระดับมาก 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.48$) และมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.44$) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.39$) มิติด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.38$) และมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.34$) โดยมีรายละเอียดตามลำดับค่าเฉลี่ยมิติด้านต่างๆ ดังนี้

มิติด้านจิตใจ พบว่าโดยภาพรวมมีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากใน 3 ประเด็น ได้แก่ การร่วมกันป้องกันกิเลสตัณหาและ ลด ละ เลิกอบายมุขในชุมชน ($\bar{X} = 3.79$) การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา ($\bar{X} = 3.74$) และการมีปัญญา กล่าวหาญ เสียสละ เพื่อให้มีความรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ($\bar{X} = 3.60$)) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การมีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ ($\bar{X} = 3.22$) และการมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรชาวสวนยาง ($\bar{X} = 3.06$)

มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม พบว่าโดยภาพรวมมีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากใน 3 ประเด็น ได้แก่ การมีแร่ธาตุอาหารในดินมีในปริมาณมากและยางพาราสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X} = 3.70$) การมีความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในสวนยางพารา ($\bar{X} = 3.54$) และการที่สภาพดินในสวนยางพารามีความอุดมสมบูรณ์ ($\bar{X} = 3.45$) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลางใน 2 ประเด็น ได้แก่ การมีน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีเพียงพอ ($\bar{X} = 3.27$) และการมีสภาพภูมิอากาศที่มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.25$)

มิติด้านเศรษฐกิจ พบว่าโดยภาพรวมมีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากใน 3 ประเด็น ได้แก่ การมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัยสี่ได้อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.73$) การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X} = 3.64$) และการจำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ราคาเพิ่มสูงขึ้น ($\bar{X} = 3.51$) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลางใน 2 ประเด็น ได้แก่ การมีความรู้และความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.07$) และการมีเงินออมสำรองไว้ในครอบครัว ($\bar{X} = 2.98$)

มิติด้านเทคโนโลยี พบว่าโดยภาพรวมมีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากใน 2 ประเด็น ได้แก่ การทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน ($\bar{X} = 3.56$) และการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการสวนยางพารา ($\bar{X} = 3.53$) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลางใน 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารเรื่องยางพารา ($\bar{X} = 3.30$) การร่วมผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต ($\bar{X} = 3.28$) และการพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยางพารา ($\bar{X} = 3.22$)

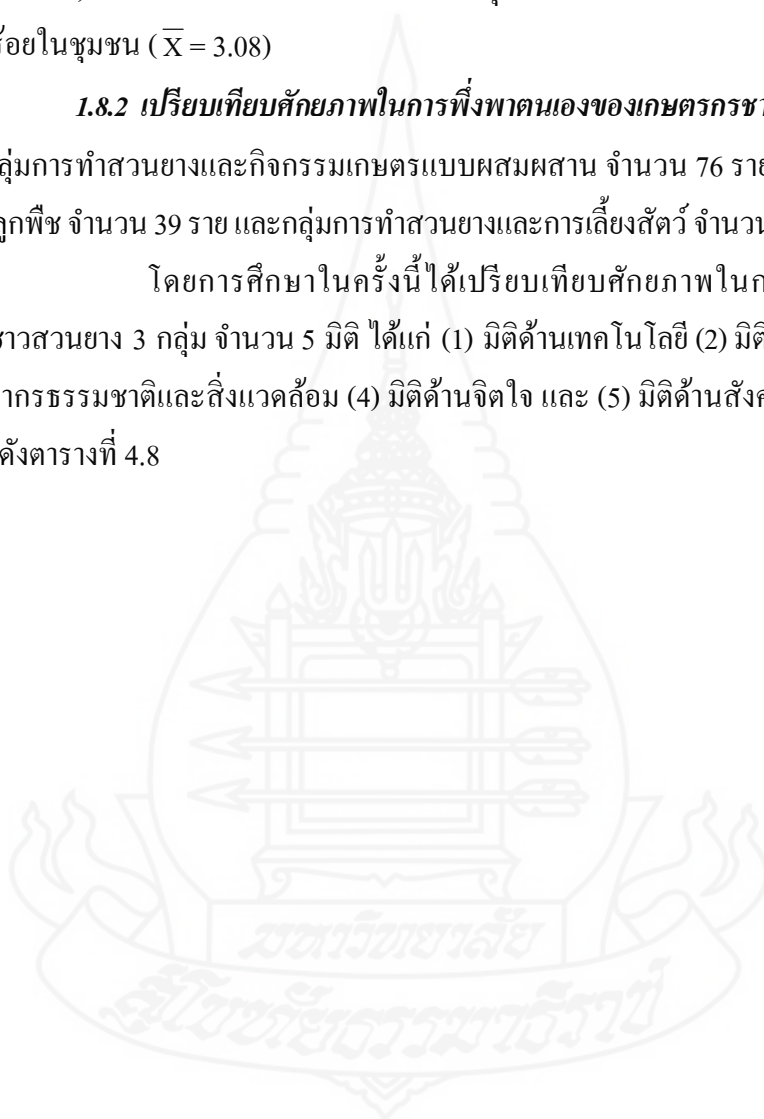
มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าโดยภาพรวมมีการปฏิบัติโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากใน 2 ประเด็น ได้แก่

การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มการผลิตและจำหน่าย ($\bar{X} = 3.50$) การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย ($\bar{X} = 3.42$) และมีการปฏิบัติในระดับปานกลางใน 3 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ชุมชน และเป็นเครือข่าย ($\bar{X} = 3.36$) การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ และการให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 3.35$) และการส่งเสริมการสร้างแผนงานชุมชน/การให้ความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ($\bar{X} = 3.08$)

1.8.2 เปรียบเทียบศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย 3

กลุ่ม คือ กลุ่มการทำสวนยางและกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน จำนวน 76 ราย กลุ่มการทำสวนยางและการปลูกพืช จำนวน 39 ราย และกลุ่มการทำสวนยางและการเลี้ยงสัตว์ จำนวน 17 ราย รวม 132 ราย

โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้เปรียบเทียบศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม จำนวน 5 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านเทคโนโลยี (2) มิติด้านเศรษฐกิจ (3) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) มิติด้านจิตใจ และ (5) มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 เปรียบเทียบศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยางและ การปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยงสัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1. มิติด้านเทคโนโลยี	3.26	0.65	3.53	0.56	3.55	0.47	5.048*	0.034
1.1 การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ยางพารา	3.00	0.71	3.56	0.71	3.41	0.50	9.325**	0.000
1.2 การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร	3.18	0.64	3.59	0.49	3.18	0.63	6.203**	0.003
1.3 การทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน	3.51	0.50	3.51	0.50	3.88	0.33	4.273*	0.016
1.4 การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการยางพารา	3.43	0.61	3.59	0.63	3.82	0.39	3.187*	0.045
1.5 การร่วมผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่ม ผลผลิต	3.17	0.80	3.41	0.49	3.47	0.51	2.253	0.109
หมายเหตุ	** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01							
	* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05							

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยางและ การปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยงสัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
2. มิติด้านเศรษฐกิจ	3.31	0.70	3.45	0.51	3.56	0.43	2.503	0.123
2.1 รายได้มีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัยสี่ได้อย่างเพียงพอ	3.62	0.69	3.82	0.38	4.00	0.00	3.875*	0.023
2.2 เงินออมมีสำรองไว้ในครอบครัว	2.97	0.79	2.85	0.77	3.29	0.68	1.953	0.146
2.3 การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ	3.53	0.70	3.74	0.44	3.88	0.33	3.351*	0.038
2.4 ความรู้และความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง	2.96	0.82	3.21	0.46	3.24	0.66	2.030	0.135
2.5 จำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ราคาเพิ่มสูงขึ้น	3.47	0.52	3.62	0.49	3.41	0.50	1.310	0.273

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยางและ การปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยงสัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
3. มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม	3.39	3.46	3.54	0.53	3.46	0.40	1.655	0.312
3.1 แร่ธาตุอาหารในดินมีในปริมาณมากและยางพาราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	3.66	0.50	3.85	0.36	3.59	0.50	2.684	0.072
3.2 น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีเพียงพอ	3.21	0.83	3.33	0.73	3.41	0.50	0.638	0.530
3.3 สภาพภูมิอากาศมีความเหมาะสม	3.21	0.78	3.44	0.59	3.00	0.00	2.708	0.070
3.4 ดินในสวนยางพารามีความอุดมสมบูรณ์	3.42	0.67	3.49	0.50	3.53	0.51	0.295	0.745
3.5 ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในสวนยางพารา	3.46	0.68	3.59	0.49	3.76	0.50	1.953	0.146

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยาง และการปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยง สัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
4. มิติด้านจิตใจ	3.39	0.65	3.54	0.41	3.74	0.27	5.879	0.101
4.1 สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ	3.14	0.74	3.21	0.40	3.59	0.50	3.412*	0.036
4.2 การร่วมการป้องกันกิลเลศตณหา ไมโลภไมโกรธ และ ลด ละ เลิก อบายมุข	3.73	0.44	3.87	0.33	3.82	0.39	1.478	0.232
4.3 การมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม และสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรชาวสวนยาง	3.07	0.86	2.92	0.66	3.29	0.46	1.438	0.241
4.4 การมีปัญหา กล้าหาญ เสียสละ เพื่อให้มีความรู้สึถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต	3.43	0.69	3.77	0.42	4.00	0.00	8.760**	0.000
4.5 การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา	3.58	0.52	3.95	0.22	4.00	0.00	13.860**	0.000

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยาง และการปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยง สัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
5. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.27	0.70	3.44	0.55	3.41	0.49	1.714	0.345
5.1 การส่งเสริมการสร้างแผนงานชุมชนและร่วมมือรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน	3.00	0.81	3.13	0.80	3.29	0.46	1.121	0.329
5.2 การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชุมชน และเป็นเครือข่าย	3.23	0.74	3.49	0.50	3.59	0.50	3.094*	0.049
5.3 การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ/ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.31	0.71	3.38	0.49	3.41	0.50	0.249	0.780
5.4 การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มกันผลิตและจำหน่าย	3.41	0.59	3.69	0.46	3.47	0.51	3.485*	0.034
5.5 การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย	3.42	0.65	3.49	0.50	3.29	0.46	0.624	0.537

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.8 พบว่าการเปรียบเทียบศักยภาพในมิติการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม โดยใช้สถิติ F-test ในประเด็นมิติการพึ่งพาตนเองใน 5 มิติ ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1) มิติด้านเทคโนโลยี พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบศักยภาพในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านเทคโนโลยี ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในประเด็นย่อยพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยางพารา และการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน และการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการยางพารา แสดงว่าประเด็นดังกล่าวมีผลต่อระดับการปฏิบัติในมิติด้านเทคโนโลยี ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องตระหนักในประเด็นดังกล่าว ในประเด็นมิติการพึ่งพาตนเองในมิติด้านเทคโนโลยี

2) มิติด้านเศรษฐกิจ พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบศักยภาพในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านเศรษฐกิจ ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ และในประเด็นย่อยพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 2 ประเด็น ได้แก่ รายได้มีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัยสี่ได้อย่างเพียงพอ และการได้รับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ

3) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบศักยภาพในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในประเด็นย่อยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติในทุกประเด็น

4) มิติด้านจิตใจ พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบศักยภาพในประเด็นย่อยต่าง ๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านจิตใจ ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในประเด็นย่อยพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การมีปัญญา/กล้าหาญ/เสียสละ เพื่อให้มีความรู้ลึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และการยึดมั่นปฏิบัติตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 ใน 1 ประเด็น ได้แก่ สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ

5) **มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม** พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบศักยภาพในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในประเด็นย่อยพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 2 ประเด็น ได้แก่ การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม/ชุมชนและเป็นเครือข่าย และการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มกันผลิตและจำหน่าย

1.9 เปรียบเทียบลักษณะ จุดเด่น จุดด้อย ระบบการผลิต และข้อพิจารณาของแต่ละรูปแบบระบบการทำฟาร์มสวนยางของเกษตรกรชาวสวนยางในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนยาง แบบบันทึกการสังเกตจากการตรวจและเยี่ยมชมสวนยางพาราของเกษตรกร และจากการจัดเวทีประชุมสัมมนา ผลการศึกษา มีดังนี้

1.9.1 ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน

1) **ลักษณะการทำฟาร์ม** เกษตรกรชาวสวนยางที่ทำสวนในลักษณะนี้ นอกจากจะปลูกยางพาราแล้วจะทำการเกษตรแบบผสมผสานหลายๆ กิจกรรม และเป็นกิจกรรมที่สอดคล้อง เกื้อหนุนกัน เช่น ปลูกยางพารา เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ปลูกผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้นใช้สอย หรือจัดทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการไร่นาสวนผสมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง และโครงการเกษตรแบบผสมผสาน

2) **จุดเด่น** กิจกรรมในโครงการเกษตรแบบผสมผสาน จะเกื้อกูล สนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น โครงการเลี้ยงไก่บนบ่อปลา ในส่วนบริเวณขอบบ่อปลูกพืชผัก จะทำให้มีแหล่งอาหาร และเพิ่มรายได้ในครัวเรือน

3) **ข้อจำกัด** ยังขาดความรู้ และการจัดการ เนื่องจากการทำเกษตรแบบผสมผสานในหลายรูปแบบ เกษตรกรจำเป็นต้องมีความรู้ความชำนาญในบางทักษะ ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้และการจัดการที่ถูกต้อง

4) **ข้อพิจารณา** สามารถปรับเปลี่ยนชนิดของกิจกรรมการเกษตรตามความเหมาะสมของสถานการณ์ได้ตลอดเวลา

1.9.2 ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการปลูกพืช

1) **ลักษณะการทำฟาร์ม** ปลูกยางพารา และปลูกพืชแซม ไม้ผลใช้สอย ทำนา

2) **จุดเด่น** มีข้าว พืชอาหาร ไม้ใช้สอย เพื่อการบริโภค ใช้สอย และจำหน่าย

3) **ข้อจำกัด** ยังขาดความรู้ และการจัดการ เกษตรกรต้องศึกษารายละเอียดของกิจกรรมการเกษตรที่ดำเนินการ เพราะความเปลี่ยนแปลงของสภาพดินฟ้าอากาศ โรคแมลง และเกษตรกรควรให้ความสำคัญต่อการจัดการในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตสินค้าเกษตร

4) **ข้อพิจารณา** ปรับเปลี่ยนชนิดของพืชตามความเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคม และในกรณีปลูกพืชร่วมยาง ต้องพิจารณาร่มเงาของพืชที่ปลูกว่ามีการสนับสนุน การแย่งอาหารกัน การเจริญเติบโตของพืช และความสามารถในการแพร่กระจายของรากพืชสนับสนุน หรือมีความขัดแย้งกัน

1.9.3 ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการเลี้ยงสัตว์

1) **ลักษณะการทำฟาร์ม** ปลูกยางพารา และเลี้ยงสัตว์ เช่น โค แพะ แกะ สัตว์ปีก และสัตว์น้ำ เป็นต้น

2) **จุดเด่น** จะมีแหล่งอาหารโปรตีนจากสัตว์ และสามารถเพิ่มรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตทางด้านสัตว์ได้

3) **ข้อจำกัด** ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และการจัดการ เกษตรกรชาวสวนยางผู้ที่สนใจจะเลี้ยงสัตว์ชนิดหนึ่งชนิดใดนั้น ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติเบื้องต้น เช่น ความรักสัตว์ ความรู้ ความชำนาญ ทุน นิสัย ความรับผิดชอบ เหมาะสมระดับใด หากขาดคุณสมบัติดังกล่าวอาจทำให้การทำสวนยางร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ไม่ประสบความสำเร็จ

4) **ข้อพิจารณา** ปรับเปลี่ยนชนิดของสัตว์เลี้ยงตามความเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ สภาพภูมิสังคม ทุน และความต้องการของตลาด

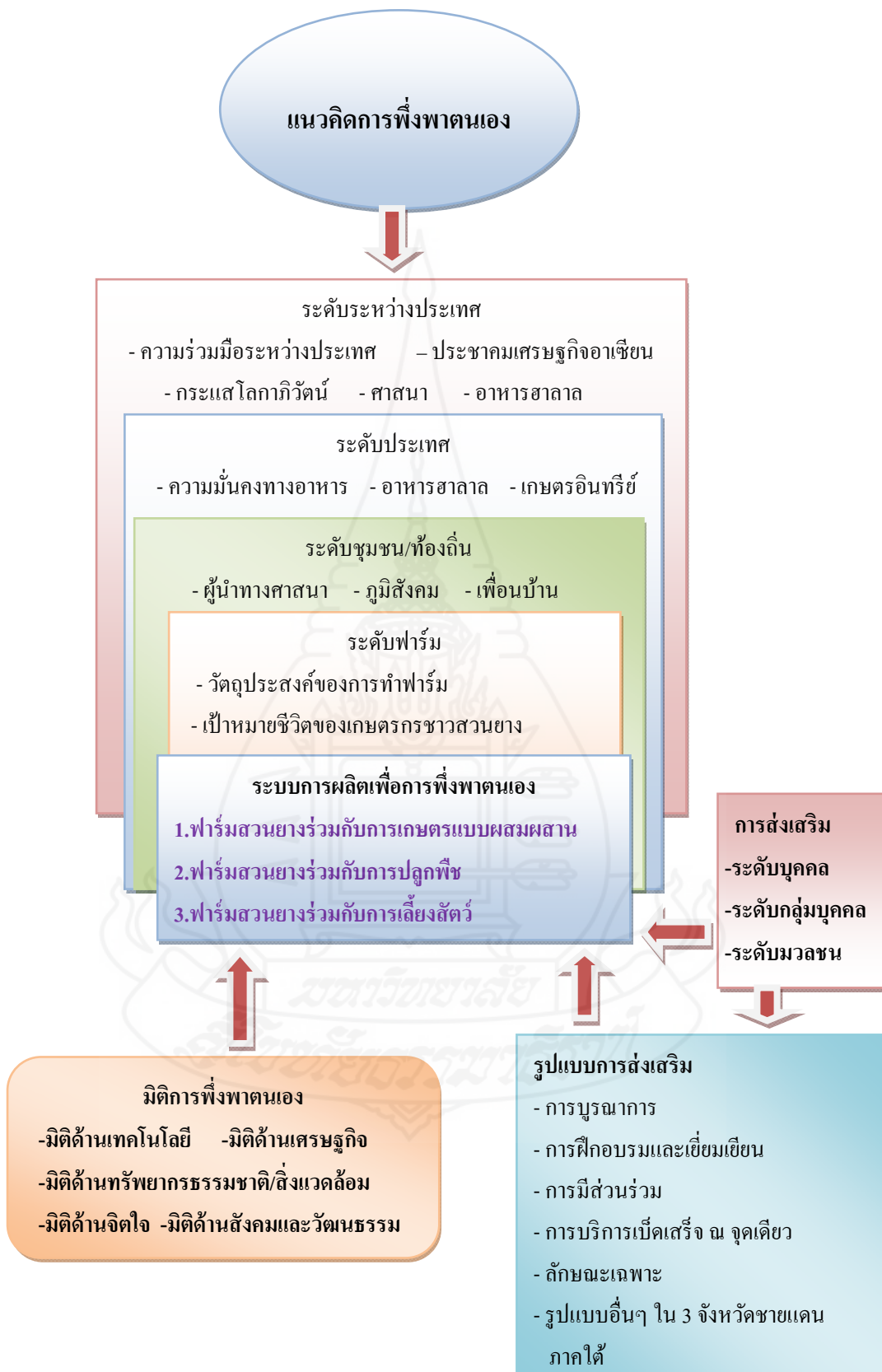
นอกจากนั้นความแตกต่างของระบบการทำฟาร์มสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะเป็นไปตามสภาพพื้นฐานปัจจัยภายในของเกษตรกร เช่น ภูมิสังคม เศรษฐกิจ กายภาพ ชีวภาพ ปัจจัยภายนอกของเกษตรกร เช่น นโยบาย การเมือง เจ้าหน้าที่ นักวิชาการ ความมั่นคง และปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น กระแสต่างประเทศ เป็นต้น

1.10 สรุปรูปแบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย

แนวคิดการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางนั้น มีความจำเป็นต้องส่งเสริมรูปแบบการผลิต เพื่อให้เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งผลสรุปจากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีประชุมสัมมนา ในวันที่ 26 มีนาคม 2557 ณ โรงแรมอิมพีเรียล จังหวัดนครราชสีมา พบว่ารูปแบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มี 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการปลูกพืช (2) ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ (3) ระบบการทำฟาร์มสวนยางร่วมกับกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน ทั้งนี้การส่งเสริมเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย ต้องคำนึงถึงมิติการพึ่งพาตนเอง ประกอบด้วย มิติด้านเทคโนโลยี มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม

สำหรับการส่งเสริมเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยมี 3 ระดับ ได้แก่ วิธีการส่งเสริมในระดับบุคคล ระดับกลุ่มบุคคล ระดับมวลชน ในรูปแบบการส่งเสริม เช่น แบบการฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน การบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การส่งเสริมในลักษณะเฉพาะ และการส่งเสริมในแบบอื่นๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างไรก็ตามการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองนั้นมีหลายระดับเริ่มจากการส่งเสริมในระดับฟาร์ม ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการทำฟาร์ม และเป้าหมายชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง การส่งเสริมในระดับระดับชุมชน/ท้องถิ่น ต้องคำนึงถึงมิติด้านผู้นำทางศาสนา ภูมิสังคม และเพื่อนบ้าน ในระดับประเทศ ด้านความมั่นคงทางอาหาร อาหารฮาลาลและเกษตรอินทรีย์ ในระดับระหว่างประเทศ ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กระแสโลกาภิวัตน์ ศาสนา และอาหารฮาลาล ดังภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 รูปแบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง

1.11 ระดับความพึงพอใจต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3

จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.9

โดยกำหนดระดับความพึงพอใจ 5 = ความพึงพอใจมากที่สุด 4 = ความพึงพอใจมาก 3 = ความพึงพอใจปานกลาง 2 = ความพึงพอใจน้อย และ 1 = ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.9 ระดับความพึงพอใจต่อระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. มิติด้านเทคโนโลยี						3.16	0.79	ปานกลาง
1.1 การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยางพารา	0 (0.0)	59 (44.7)	42 (31.8)	24 (18.2)	7 (5.3)	3.16	0.90	ปานกลาง
1.2 การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร	1 (0.8)	52 (39.4)	54 (40.9)	25 (18.9)	0 (0.0)	3.22	0.75	ปานกลาง
1.3 การทำสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน	0 (0.0)	52 (39.4)	53 (40.2)	27 (20.5)	0 (0.0)	3.19	0.75	ปานกลาง
1.4 การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการยางพารา	0 (0.0)	51 (38.6)	55 (41.7)	26 (19.7)	0 (0.0)	3.19	0.74	ปานกลาง
1.5 การร่วมผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต	0 (0.0)	47 (35.6)	42 (31.8)	43 (32.6)	0 (0.0)	3.03	0.82	ปานกลาง
2. มิติด้านเศรษฐกิจ						3.07	0.90	ปานกลาง
2.1 รายได้มีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัย 4 ได้อย่างเพียงพอ	0 (0.0)	47 (35.6)	51 (38.6)	26 (19.7)	8 (6.1)	3.04	0.89	ปานกลาง
2.2 เงินออมมีสำรองไว้ในครอบครัว	1 (0.8)	44 (33.3)	38 (28.8)	49 (37.1)	0 (0.0)	2.98	0.86	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
2.3 การได้รับการสนับสนุนเงินทุน และปัจจัยการผลิตจากหน่วยงาน ภาครัฐ	1 (0.8)	54 (40.9)	48 (36.4)	12 (9.1)	17 (12.9)	3.08	1.02	ปานกลาง
2.4 ความรู้และความเข้าใจใน หลักการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพา ตนเอง เกษตรทฤษฎีใหม่และ เศรษฐกิจพอเพียง	0 (0.0)	46 (34.8)	52 (39.4)	27 (20.5)	7 (5.3)	3.04	0.87	ปานกลาง
2.5 จำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ ราคาเพิ่มสูงขึ้น	1 (0.8)	57 (43.2)	50 (37.9)	16 (12.1)	8 (6.1)	3.20	0.88	ปานกลาง
3. มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ						3.22	0.77	ปานกลาง
3.1 แร่ธาตุอาหารในดินมีใน ปริมาณมากและยางพาราสามารถ นำไปใช้ประโยชน์ได้	1 (0.8)	63 (47.7)	53 (40.2)	15 (11.4)	0 (0.0)	3.38	0.69	ปานกลาง
3.2 น้ำเพื่อการอุปโภคและและ บริโภคมีเพียงพอ	0 (0.0)	58 (43.9)	66 (50.0)	0 (0.0)	8 (6.1)	3.32	0.76	ปานกลาง
3.3 สภาพภูมิอากาศมีความ เหมาะสม	5 (3.8)	46 (34.8)	53 (40.2)	16 (12.1)	12 (9.1)	3.12	0.98	ปานกลาง
3.4 ดินในสวนยางพารามีความอุดม สมบูรณ์	0 (0.0)	62 (47.0)	70 (53.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.47	0.50	มาก
3.5 ความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในสวน ยางพารา	0 (0.0)	41 (31.1)	34 (25.8)	50 (37.9)	7 (5.3)	2.83	0.93	ปานกลาง
4. มิติด้านจิตใจ						3.19	0.86	ปานกลาง
4.1 สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่ จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการ หาเลี้ยงชีพ	0 (0.0)	54 (40.9)	52 (39.4)	2 (1.5)	24 (18.2)	3.03	1.07	ปานกลาง
4.2 การร่วมการป้องกันกิลเลศค้นหา ไม่โลก ไม่โกรธและ ลด ละ เลิก อบายมุข	0 (0.0)	58 (43.9)	62 (47.0)	12 (9.1)	0 (0.0)	3.35	0.64	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	ระดับความพึงพอใจ (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
4.3 การมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวมและการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรชาวสวนยาง	0 (0.0)	53 (40.2)	54 (40.9)	17 (12.9)	8 (6.1)	3.15	0.86	ปานกลาง
4.4 การมีปัญหา กล้าหาญเสียสละเพื่อให้มีความรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต	0 (0.0)	48 (36.4)	54 (40.9)	0 (0.0)	30 (22.7)	2.91	1.12	ปานกลาง
4.5 การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลางหรือมัธยมาปฏิปทา	0 (0.0)	74 (56.1)	51 (38.6)	5 (3.8)	2 (1.5)	3.49	0.64	มาก
5. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม						3.32	0.95	ปานกลาง
5.1 การส่งเสริมการสร้างแผนงานชุมชน/การให้ความสงบเรียบร้อยในชุมชน	0 (0.0)	53 (40.2)	56 (42.4)	16 (12.1)	7 (5.3)	3.17	0.84	ปานกลาง
5.2 การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นเครือข่าย	0 (0.0)	47 (35.6)	43 (32.6)	0 (0.0)	42 (31.8)	2.71	1.24	ปานกลาง
5.3 การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ/การให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	0 (0.0)	71 (53.8)	5 (40.2)	6 (4.5)	2 (1.5)	3.46	0.65	มาก
5.4 การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มกันผลิต และจำหน่าย	1 (0.8)	56 (42.4)	52 (39.4)	9 (6.8)	14 (10.6)	3.15	0.96	ปานกลาง
5.5 การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย	6 (4.5)	46 (34.8)	58 (43.9)	0 (0.0)	22 (16.7)	3.11	1.09	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						3.19	0.85	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่าระดับความพึงพอใจในประเด็นมิติการพึ่งพาตนเองใน 5 มิติของเกษตรกรชาวสวนยาง ของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

โดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$) ในมิติการพึ่งพาตนเองใน 5 มิติ ประกอบด้วยมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ($\bar{X} = 3.32$) ด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.22$) ด้านจิตใจ ($\bar{X} = 3.19$) ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.16$) และมีมิติด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.07$) โดยมีรายละเอียดตามลำดับค่าเฉลี่ยมิติด้านต่างๆ ดังนี้

มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากใน 1 ประเด็น คือ การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ และการให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 3.46$) และมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ใน 4 ประเด็น คือ การส่งเสริมการสร้างแผนงานชุมชน/การให้ความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ($\bar{X} = 3.17$) การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มการผลิต และจำหน่าย ($\bar{X} = 3.15$) การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย ($\bar{X} = 3.11$) และการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน และเป็นเครือข่าย ($\bar{X} = 2.71$)

มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.22$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากใน 1 ประเด็น คือ การที่คุณสมบัติของดินในสวนยางพารามีความอุดมสมบูรณ์ ($\bar{X} = 3.47$) และมีความพึงพอใจในระดับปานกลางใน 4 ประเด็น คือ การมีแร่ธาตุอาหารในดินในปริมาณมากและยางพาราสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X} = 3.38$) การมีน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเพียงพอ ($\bar{X} = 3.32$) การมีสภาพภูมิอากาศที่มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.12$) และการมีความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในสวนยางพารา ($\bar{X} = 2.83$)

มิติด้านจิตใจ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากใน 1 ประเด็น คือ การยึดมั่นปฏิบัติตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา ($\bar{X} = 3.49$) และมีความพึงพอใจในระดับปานกลางใน 4 ประเด็น ได้แก่ การร่วมการป้องกันกิลเลสตัดหาไม้โกธ ไม้โลก และลด ละ เลิกอบายมุข ($\bar{X} = 3.35$) การมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรชาวสวนยาง ($\bar{X} = 3.15$) การมีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ ($\bar{X} = 3.03$) และการมีปัญญา กล้าหาญ เสียสละ เพื่อให้มีความรู้ลึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ($\bar{X} = 2.91$)

มิติด้านเทคโนโลยี พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีความพึงพอใจในระดับปานกลางใน 5 ประเด็น คือ การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร ($\bar{X} = 3.22$) การทำสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน ($\bar{X} = 3.19$) การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการสวนยางพารา ($\bar{X} = 3.19$) การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่ม

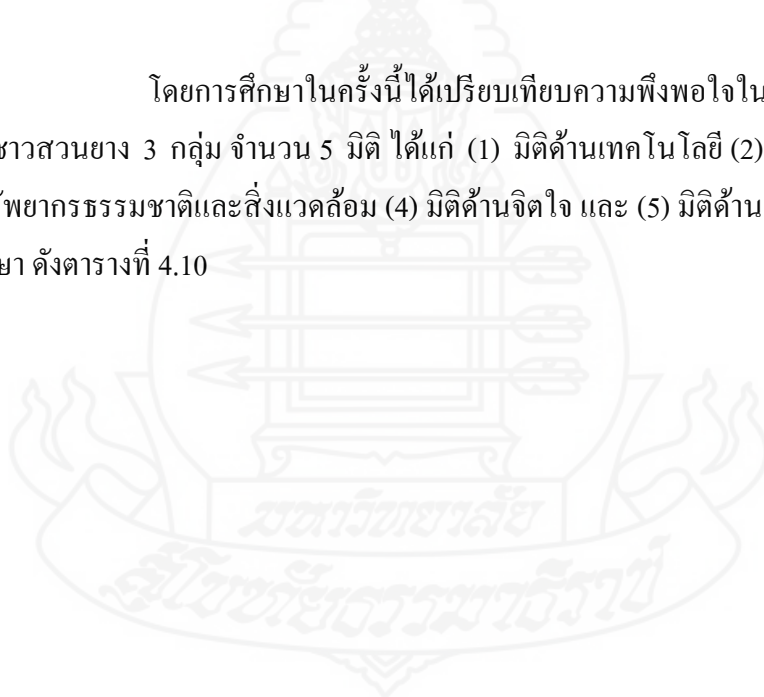
ประสิทธิภาพในการผลิตยางพารา ($\bar{X} = 3.16$) และการร่วมผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต ($\bar{X} = 3.03$)

มิติด้านเศรษฐกิจ พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยพบว่ามีความพึงพอใจในระดับปานกลางใน 5 ประเด็น คือ การจำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ราคาเพิ่มสูงขึ้น ($\bar{X} = 3.20$) การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X} = 3.08$) การมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัยสี่ได้อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.04$) การมีความรู้และความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.04$) และการมีเงินออมมีสำรองไว้ในครอบครัว ($\bar{X} = 2.98$)

1.12 เปรียบเทียบความพึงพอใจในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางราย

ย่อย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มการทำสวนยางและกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน จำนวน 76 ราย กลุ่มการทำสวนยางและการปลูกพืช จำนวน 39 ราย และการทำสวนยางและการเลี้ยงสัตว์ จำนวน 17 ราย รวม 132 ราย

โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้เปรียบเทียบความพึงพอใจในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม จำนวน 5 มิติ ได้แก่ (1) มิติด้านเทคโนโลยี (2) มิติด้านเศรษฐกิจ (3) มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) มิติด้านจิตใจ และ (5) มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 เปรียบเทียบความพึงพอใจในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยาง และการปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยง สัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
1. มิติด้านเทคโนโลยี	3.11	0.81	3.11	0.77	3.48	0.34	5.733	0.018
1.1 การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ยางพารา	3.00	0.97	3.10	0.75	4.00	0.00	9.696**	0.000
1.2 การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร	3.21	0.75	3.10	0.82	3.53	0.51	1.934	0.149
1.3 การทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน	3.07	0.73	3.08	0.73	4.00	0.00	13.464**	0.000
1.4 การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการยางพารา	3.11	0.79	3.31	0.73	3.24	0.43	0.872	0.420
1.5 การร่วมผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่ม ผลผลิต	3.14	0.82	2.97	0.81	2.65	0.78	2.702	0.071

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยาง และการปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยง สัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
2. มิติด้านเศรษฐกิจ	2.87	0.98	3.36	0.65	3.25	0.48	10.428	0.161
2.1 รายได้มีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัย 4 ได้ อย่างเพียงพอ	2.89	1.02	3.26	0.71	3.18	0.39	2.391	0.096
2.2 เงินออมมีสำรองไว้ในครอบครัว	3.13	0.89	2.87	0.83	2.53	0.51	3.995*	0.021
2.3 การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงาน ภาครัฐ	2.63	1.08	3.62	0.49	3.82	0.52	22.812**	0.000
2.4 ความรู้และความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง	2.68	0.92	3.62	0.49	3.29	0.46	19.747**	0.000
2.5 จำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ราคาเพิ่มสูงขึ้น	3.04	0.99	3.44	0.71	3.41	0.50	3.198*	0.044

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยาง และการปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยง สัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
3. มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม	3.13	0.87	3.41	0.57	3.19	0.45	2.738	0.225
3.1 แร่ธาตุอาหารในดินมีในปริมาณมากและยางพาราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้	3.28	0.77	3.46	0.55	3.65	0.49	2.429	0.092
3.2 น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีเพียงพอ	3.30	0.92	3.49	0.50	3.00	0.00	2.494	0.087
3.3 สภาพภูมิอากาศมีความเหมาะสม	2.88	1.17	3.51	0.50	3.29	0.46	5.973**	0.003
3.4 ดินในสวนยางพารามีความอุดมสมบูรณ์	3.47	0.50	3.49	0.50	3.41	0.50	0.138	0.871
3.5 ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในสวนยางพารา	2.74	1.01	3.10	0.78	2.59	0.79	2.656	0.074

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยาง และการปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยง สัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
4. มิติด้านจิตใจ	3.04	0.98	3.36	0.61	3.42	0.48	5.428	0.210
4.1 สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ	2.70	1.25	3.54	0.50	3.35	0.49	9.931**	0.000
4.2 การร่วมการป้องกันกิลเลศตณหา ไมโลภไมโครธ และ ลด ละ เลิกอบายมุข	3.26	0.71	3.46	0.50	3.47	0.51	1.599	0.206
4.3 การมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม และสร้างคามเข้มแข็งของเกษตรกรชาวสวนยาง	2.84	0.95	3.62	0.49	3.47	0.51	13.757**	0.000
4.4 การมีปัญหา กล้าหาญ เสียดละ เพื่อให้มีความรู้สึถึงคามมั่นคงปลอดภัยในชีวิต	2.96	1.24	2.69	1.07	3.18	0.39	1.281	0.281
4.5 การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลางหรือมชฌมาปฏิบัติทา	3.46	0.73	3.49	0.50	3.65	0.49	0.574	0.565

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเชิงทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n=132

ประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง	การทำสวนยางและ กิจกรรมเกษตรแบบ ผสมผสาน (n=76)		การทำสวนยาง และการปลูกพืช (n=39)		การทำสวนยาง และการเลี้ยง สัตว์ (n=17)		F-test	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D		
5. มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม	2.97	1.09	3.27	0.62	3.48	0.51	5.733	0.128
5.1 การส่งเสริมการสร้างแผนงานชุมชนและร่วมการรักษาสงบ เรียบร้อยในชุมชน	2.99	0.98	3.33	0.47	3.65	0.49	9.696	0.000
5.2 การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มชุมชน และเป็นเครือข่าย	2.63	1.31	2.51	1.21	3.59	0.50	1.934	0.149
5.3 การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ/ การให้ ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	3.45	0.75	3.59	0.49	3.24	0.43	13.464**	0.000
5.4 การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มกันผลิต และจำหน่าย	2.84	1.09	3.64	0.48	3.47	0.51	0.872	0.420
5.5 การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย	2.92	1.34	3.30	0.46	3.47	0.62	2.702	0.071

หมายเหตุ ** หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01

* หมายถึง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4.10 พบว่าการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม โดยใช้สถิติ F-test ในประเด็นมิติการพึ่งพาตนเอง 5 มิติ ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1) **มิติด้านเทคโนโลยี** พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านเทคโนโลยี ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในประเด็นย่อยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 2 ประเด็น คือ การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยางพารา และการทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน

2) **มิติด้านเศรษฐกิจ** พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านเศรษฐกิจ ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในประเด็นย่อยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 2 ประเด็น คือ การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ และความรู้และความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ใน 2 ประเด็น คือ การมีเงินออมมีสำรองไว้ในครอบครัว และการจำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ราคาเพิ่มสูงขึ้น

3) **มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม** พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในประเด็นย่อยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 1 ประเด็น คือ การมีสภาพภูมิอากาศที่มีความเหมาะสม

4) **มิติด้านจิตใจ** พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านจิตใจ ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในประเด็นย่อยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 2 ประเด็น คือ การมีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ และการมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวมและสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรชาวสวนยาง

5) **มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม** พบว่าโดยภาพรวมผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในประเด็นย่อยต่างๆ จำนวน 5 ประเด็นในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม ของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 กลุ่ม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในประเด็นย่อยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติที่ระดับ 0.01 ใน 2 ประเด็น คือ การส่งเสริมการสร้างแผนงาน

ชุมชนและร่วมการรักษาสงบเรียบร้อยในชุมชน และการส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมี
ประสิทธิภาพ/การให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร ชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.1 ปัจจัยในมิติ TERMS ที่มีความสัมพันธ์กับระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง
โดยข้อมูลจากการศึกษาศักยภาพหรือระดับการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวน
ยางรายย่อย ในมิติด้านต่าง ๆ ตามตารางที่ 4.7 ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.1.1. มิติด้านเทคโนโลยี พบว่ามีประเด็นที่สำคัญ ประกอบด้วย

1) การทำสวนยางพาราร่วมกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน ($\bar{X} = 3.56$)
การทำฟาร์มระบบนี้จะมีกิจกรรมการเกษตรมากกว่า 3 กิจกรรม อาจมีการปลูกพืชผักสวนครัว
เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เลี้ยงโค ไม้ผล ไม้ใช้สอย และเลี้ยงปลา โดยกิจกรรมจะเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน
เช่น เลี้ยงไก่บนบ่อปลา อาหารไก่ที่ร่วงหล่น ก็จะเป็นอาหารปลา มูลไก่ที่ตกลงไปในบ่อปลาก็จะ
เป็นอาหารของแพลงตอนและจุลินทรีย์ต่างๆ และน้ำในบ่อปลาก็สามารถนำมาใช้รดพืชผัก หรือ
ต้นไม้ผลได้เป็นอย่างดี

2) การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการยางพารา
($\bar{X} = 3.53$) เพื่อเพิ่มผลผลิตยางพาราให้สูงขึ้น และลดต้นทุนค่าปัจจัยในการผลิต จึงมีความจำเป็น
ที่ต้องใช้เทคโนโลยีหรือใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการผลิต แต่ในการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง
เทคโนโลยีที่นำมาใช้ควรจะเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ง่าย ลงทุนไม่สูง หรือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.30$) เกษตรกร
ชาวสวนยางรายย่อยจำเป็นที่จะต้องทราบข่าวสารเรื่องยางพาราหรือด้านการเกษตรซึ่งมีการ
เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เช่น ความผันผวนของราคาราย จึงควรมีสถานที่ที่จะ
สามารถให้เกษตรกรชาวสวนยางเข้ามาใช้บริการได้ เช่น จัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไว้ที่
องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งตั้งอยู่ในชุมชน เป็นต้น

4) การร่วมผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิต
($\bar{X} = 3.28$) เช่น การใช้เทคนิคโรตารีในการผลิตยางพารา หรือการผลิตยางก้อนถ้วย เพื่อแก้ปัญหาที่
ต้องใช้เวลาอยู่ในสวนยางนานๆ อันเนื่องจากความไม่ปลอดภัยจากสถานการณ์รุนแรงใน 3
จังหวัดชายแดนภาคใต้

5) การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตยางพารา ($\bar{X} = 3.22$) เพื่อเพิ่มผลผลิตยางพาราให้สูงขึ้น และลดต้นทุนค่าปัจจัยในการผลิต จึงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาเครื่องมือ และอุปกรณ์การเกษตรต่างๆ ให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพ เช่น โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา หลักสูตรกรีดยางพาราของสำนักงานเกษตรอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ดำเนินการฝึกอบรมเกษตรกรชาวสวนยางให้มีความรู้ในการเตรียมความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์การกรีดยาง และขั้นตอนการกรีดยางแก่เกษตรกรชาวสวนยางเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เป็นต้น ดังภาพที่ 4.14

ภาพที่ 4.14 การฝึกอบรมเกษตรกรชาวสวนยางตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา

จากภาพที่ 4.14 นายอรุณ คงสวัสดิ์ เกษตรอำเภอตากใบ สำนักงานเกษตรอำเภอตากใบ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ได้ดำเนินการฝึกอบรมเกษตรกรชาวสวนยางตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางพารา หลักสูตรกรีดยางพารา ตามการสนับสนุนงบประมาณกลุ่มจังหวัด จังหวัดนราธิวาส เพื่อให้เกษตรกรชาวสวนยางได้รับความรู้ในการเตรียมความพร้อมของเครื่องมือ อุปกรณ์การกรีดยาง ขั้นตอนการกรีดยาง และส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกรีดยาง แก่เกษตรกรชาวสวนยางในเขตพื้นที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส ระหว่างวันที่ 6 – 12 พฤษภาคม 2557 ณ สำนักงานเกษตรอำเภอตากใบ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส

2.1.2 มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านนี้มีประเด็นที่สำคัญประกอบด้วย

1) รายได้มีเพียงพอต่อการดำรงชีวิตและสามารถจัดหาปัจจัยสี่ได้อย่างเพียงพอ ($\bar{X} = 3.73$) เกษตรกรชาวสวนยางมีความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เหมือนกับประชาชนทั่วไป จึงจำเป็นที่จะต้องมียาได้ให้เพียงพอต่อความต้องการในปัจจัยสี่ของ

สมาชิกในครัวเรือน ซึ่งบางปัจจัยสามารถผลิตได้บางส่วน และบางปัจจัยก็มีความจำเป็นที่ต้องจัดหาไว้ประจำครัวเรือน

2) การได้รับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X} = 3.64$) จากกรณีความผันผวนของราคาขายที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจำเป็นต้องช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางโดยจ่ายชดเชยเป็นเงินเพื่อซื้อหาปัจจัยในการผลิตในอัตราไร่ละ 2,520 บาท และไม่เกิน 25 ไร่ต่อครัวเรือน เป็นต้น

3) จำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ราคาเพิ่มสูงขึ้น ($\bar{X} = 3.51$) การส่งเสริมการผลิตยางพาราให้มีคุณภาพจะทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตได้เพิ่มขึ้น

4) ความรู้และความเข้าใจในหลักการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.07$) ในปัจจุบันหลายภาคส่วนได้ส่งเสริมการทำการเกษตรให้แก่เกษตรกรตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นการจัดแบ่งพื้นที่ทำกิจกรรมเกษตรให้มีความเหมาะสม โดยเน้นความจำเป็นของแหล่งน้ำ พื้นที่ทำนาปลูกข้าว ไม้ผลไม้ยืนต้น เลี้ยงสัตว์ และพื้นที่อยู่อาศัย ตามความเหมาะสมของเกษตรกร

5) เงินออมมีสำรองไว้ในครอบครัว ($\bar{X} = 3.98$) เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยจำเป็นต้องเก็บหอมรอมริบหรือฝากเงินไว้กับสถาบันการเงิน เช่น ธกส. หรือสหกรณ์การเกษตรที่เป็นสมาชิกอยู่ เพื่อเป็นทุนสำรองสำหรับครอบครัว

2.1.3 มิติด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มิติด้านนี้มีประเด็นที่สำคัญ

ประกอบด้วย

1) การมีแร่ธาตุอาหารในดินมีในปริมาณมากและยางพาราสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ($\bar{X} = 3.70$) การที่ดินมีธาตุอาหารอยู่ในดินนั้นบางครั้งพืชไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นมิติในด้านนี้จึงให้ความสำคัญที่ธาตุอาหารในดินนั้น และรากพืชมีความสามารถที่จะดูดซึมนำมาใช้ประโยชน์ได้

2) ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในสวนยางพารา ($\bar{X} = 3.54$) การที่ทรัพยากรดิน น้ำ อากาศ ธาตุอาหาร มีความเหมาะสมและอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตต่างๆ รวมทั้งจุลินทรีย์ในสวนยางพาราก็จะมีความหลากหลายมากขึ้น

3) ดินในสวนยางพารามีความอุดมสมบูรณ์ ($\bar{X} = 3.45$) เกษตรกรชาวสวนยางที่มีดินที่มีคุณสมบัติที่ดี มีสภาพความเหมาะสมและมีความอุดมสมบูรณ์ ย่อมจะให้การเจริญเติบโตของต้นยางพาราสมบูรณ์แข็งแรง และส่งผลในการให้ผลผลิตในปริมาณที่มากกว่าสวนยางพาราทั่วไป ดังภาพที่ 4.15

ภาพที่ 4.15 การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการดินและธาตุอาหารในดิน

จากภาพที่ 4.15 นายนรา สุขไชย นักวิชาการเกษตร ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภพทอง จังหวัดนครราชสีมา ได้ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดการดินและธาตุอาหารในดินแก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไปในหมู่บ้านบริวารของศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภพทอง

4) น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีเพียงพอ ($\bar{X} = 3.27$) ความจำเป็นในการใช้น้ำเพื่อการบริโภคและอุปโภคเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก การมีทรัพยากรแหล่งน้ำตามธรรมชาติอย่างเพียงพอ จะทำให้เกษตรกรชาวสวนยางสามารถทำฟาร์มสวนยางร่วมกับกิจกรรมการเกษตรได้หลากหลาย และหากมีจำกัดก็สามารถจัดหามาใช้ได้เพื่อการบริโภคและอุปโภคภายในสวนยางพาราได้ ก็จะทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีความมั่นใจในประเด็นน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีความจำเป็นมากในการทำฟาร์ม

5) สภาพภูมิอากาศมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.25$) การที่สวนยางพาราของเกษตรกรมีอากาศไม่ร้อนจนเกินไปถือได้ว่ามีความเหมาะสม และหากมีสิ่งแวดล้อมที่ดีด้วยก็จะเกิดผลดีต่อสุขภาพของเกษตรกร และสิ่งมีชีวิตต่างๆ ภายในสวนยางพารา

2.1.4 มิติด้านจิตใจ มิติด้านนี้มีประเด็นที่สำคัญประกอบด้วย

1) การร่วมการป้องกันกิลเลสตันหาไม้โลก ไม้ไกรธ และ ลด ละ เลิก อบายมุข ($\bar{X} = 3.79$) จากเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทำให้เกษตรกรชาวสวนยางรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมการฝึกอบรมจิตใจ การรณรงค์ให้ลด ละ เลิก อบายมุข ในชุมชน

2) การปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา ($\bar{X} = 3.74$)

การส่งเสริมและให้ความสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาอย่างถูกต้องและมีความต่อเนื่อง จะทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีทิศทางในการดำเนินชีวิตอยู่ในทางสายกลาง

3) การมีปัญญา กล่าวหาญ เสียดสะ เพื่อให้มีความรู้ลึกถึงความมั่นคงปลอดภัย ในชีวิต ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อสังคมมีความเข้มแข็ง เกษตรกรชาวสวนยางก็จะลดความหวาดระแวง และ เกิดปัญหาทางความคิด มีความสามารถในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งทำให้ชุมชนในสังคมเกิด ความรู้ลึกถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตมากขึ้น

4) สภาพจิตใจที่กล้าแข็งในการที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคในการหาเลี้ยงชีพ ($\bar{X} = 3.22$) จากปัญหาความไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของเกษตรกรชาวสวนยางใน พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกษตรกรต้องรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมสร้าง จิตใจให้เข้มแข็งเพื่อให้เกิดกำลังใจในการที่จะต้องต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่จะตามมาอีก มากมาย

5) การมีจิตอาสาเพื่อส่วนรวม และการสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ชาวสวนยาง ($\bar{X} = 3.06$) เมื่อมีจิตใจเข้มแข็ง ไม่สนใจในอบายมุขต่างๆ แต่มีการรวมกลุ่มพลังที่ เข้มแข็งช่วยเหลือสังคม ร่วมกันรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน ทำให้สังคมมีความเข้มแข็ง

2.1.5 มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มิติด้านนี้มีประเด็นที่สำคัญประกอบด้วย

1) การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกันผลิตและจำหน่าย ($\bar{X} = 3.50$) จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ทำให้พ่อค้าต่างจังหวัดไม่กล้าเข้ามารับซื้อ ผลผลิตเกษตรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจึงต้องส่งเสริมในการ รวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อร่วมกันในการผลิต การแปรรูป การจัดการ และการจัดจำหน่ายผลผลิต

2) การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย ($\bar{X} = 3.42$) สังคม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีอัตลักษณ์ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมเป็นของ ตัวเองซึ่งจะแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆ และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็ให้ความสำคัญส่งเสริมสนับสนุน ในการดำเนินกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอตลอดมา

3) การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นเครือข่าย ($\bar{X} = 3.36$) เมื่อเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มในชุมชนแล้ว ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะต้องสร้างเครือข่าย เช่น สร้างกลุ่มรับซื้อน้ำยางและพัฒนาจนเป็นกลุ่มสหกรณ์รับซื้อน้ำยางประจำอำเภอ และจังหวัด ตามลำดับ และต่อไปก็สร้างเครือข่ายในการจัดจำหน่ายผลผลิตต่อไป

4) การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ/ การให้ความสำคัญ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ($\bar{X} = 3.35$) สถานการณ์ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

จำเป็นต้องสร้างผู้นำเพื่อช่วยดูแลในด้านความปลอดภัย การประกอบอาชีพ การทำมาหากิน ในท่ามกลางความไม่สงบ เมื่อได้ผู้นำที่ดีมาเป็นตัวอย่างแล้วก็ดำเนินการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกต่อไป ก็จะทำให้ชุมชนในสังคมนั้นเกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

5) การส่งเสริมการสร้างแผนงานชุมชน/การให้ความสงบเรียบร้อยในชุมชน ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อเกิดความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องก็ต้องสร้างแผนงานขึ้นมารองรับ เพื่อให้เกิดความสงบขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดไป

2.2 ปัจจัยภายในและภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องในระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2.1 ปัจจัยภายใน

1) จุดแข็ง ได้แก่

(1) การดำเนินชีวิตยึดมั่นในหลักการและแนวทางศาสนา เกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มักจะยึดมั่นในหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติของศาสนาอย่างเคร่งครัด

(2) การมีเงินออมเป็นทุนสำรองในการทำกิจกรรมเกษตร เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่จะทำสวนยางพาราโดยขอรับการสงเคราะห์ด้านเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางในพื้นที่ โดยค่าตอบแทนที่เป็นเงินค่าจ้างในการทำสวนยางบางส่วนที่ได้รับการสนับสนุน เกษตรกรชาวสวนยางจะเป็นผู้ดำเนินการทำเอง และได้เก็บเงินค่าสนับสนุนค่าจ้างในการทำสวนยางดังกล่าวจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางเก็บไว้เป็นเงินออมเป็นทุนสำรองในการทำกิจกรรมเกษตรของครอบครัวต่อไป

(3) การมีประสบการณ์การทำสวนยางพารามาช้านาน บรรพบุรุษของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอาชีพทำสวนยางพาราดิ่ดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ทำให้มีประสบการณ์และความชำนาญในการทำสวนยางพารา

2) จุดอ่อน ได้แก่

(1) เกษตรกรขาดการจัดการความรู้และการจัดการข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มักได้รับการศึกษาน้อย ขาดความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และไม่สามารถเข้าถึงสื่อทางการเกษตร

(2) ระบบสารสนเทศ และการสื่อสารอยู่ในระดับต่ำ เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถในการเข้าถึงระบบสารสนเทศ และไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ต้องอาศัยผ่านการแปลความหมาย

(3) การรวมกลุ่มของเกษตรกรยังไม่เข้มแข็ง เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่มักไม่เข้าใจหรือไม่เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม

(4) โครงสร้างการปลูกยางพาราเป็นเกษตรกรรายย่อย ทำให้มีต้นทุนสูงในการรวบรวมผลผลิต การทำสวนยางพาราในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะเป็นเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อย และมีพื้นที่สวนยางพาราขนาดเล็กเฉลี่ยประมาณ 10 ไร่ต่อครอบครัว จึงทำให้มีต้นทุนในการดำเนินการต่างๆ สูง

(5) ขาดแคลนแรงงานกรีดยางที่มีฝีมือ เนื่องจากความผันผวนของราคาที่ยกต่ำอย่างต่อเนื่อง ทำให้แรงงานกรีดยางที่มีฝีมือได้ออกไปประกอบอาชีพอื่นๆ และเกษตรกรชาวสวนยางจำนวนหนึ่งได้ไปรับจ้างกรีดยางพาราที่ประเทศมาเลเซียซึ่งให้ค่าตอบแทนสูงกว่า

(6) ไม่มีโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ยาง ทำให้ตลาดยางพาราค่อนข้างแคบ

2.2.2 ปัจจัยภายนอก

1) โอกาส ได้แก่

(1) ความต้องการผลผลิตยางพาราของประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านมีมาก ทั้งนี้เนื่องจากประเทศมาเลเซียมีโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์หลายโรงงาน แต่ละโรงงานต้องการผลผลิตยางพาราเป็นวัตถุดิบเบื้องต้นในการทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ แต่ประเทศมาเลเซียได้เปลี่ยนพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นพืชปาล์มน้ำมันที่ให้ผลตอบแทนดีกว่าทดแทน จึงทำให้ความต้องการผลผลิตยางพาราของประเทศไทยมีมาก

(2) ที่ตั้งมีความได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ และเป็นเมืองชายแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สามารถเชื่อมโยงไปสู่เอเชียตะวันออก อาเซียน เอเชียใต้ และตะวันออกกลาง

(3) ประเทศไทยอยู่ในพื้นที่ความร่วมมือของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT: Indonesia- Malaysia-Thailand Growth) โดยทั้งอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย เป็นประเทศที่ปลูกยางพาราและมีรายได้จากผลผลิตและผลิตภัณฑ์ยางพารา ดังนั้นการร่วมมือกันในโครงการพัฒนาเศรษฐกิจด้านต่างๆ ย่อมส่งผลดีต่อภาพรวมของทั้ง 3 ประเทศ เช่น การควบคุมปริมาณสินค้า การร่วมสร้างอำนาจต่อรองในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

(4) ความเจริญเติบโตของอาเซียน ทำให้มีการร่วมมือในหลายลักษณะ รวมทั้งมีการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมยางที่มากขึ้น เนื่องจากเป็นตลาดร่วมอาเซียน

2) อุปสรรค ได้แก่

- (1) เกษตรกรชาวสวนยางอยู่ในพื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ กระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
- (2) นโยบายภาครัฐไม่ชัดเจน รัฐควรกำหนดนโยบายในการควบคุมการผลิต การจัดโซนนิ่ง การตลาด และการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรที่ชัดเจนจริงจัง
- (3) นักลงทุนต่างพื้นที่ไม่กล้าเข้ามาลงทุน และรับซื้อผลผลิต เพราะไม่มีความมั่นใจในสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 3 วิธีการ ลักษณะ รูปแบบ ประเด็นการส่งเสริม และปัญหาการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1 วิธีการ ลักษณะ และรูปแบบวิธีการส่งเสริม จากการจัดเวทีสัมมนา และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

การส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยและทำฟาร์มสวนยางในลักษณะกิจกรรมเกษตรผสมผสาน มีการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ประกอบอยู่ในฟาร์ม โดยทั่วไป รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย รูปแบบการฝึกอบรมและเยี่ยมชม แบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว รูปแบบการมีส่วนร่วม รูปแบบการบูรณาการ รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่มีลักษณะเฉพาะ และรูปแบบการส่งเสริมอื่นๆ ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในการส่งเสริมการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นนอกจากรูปแบบดังกล่าวแล้ว จากสรุปผลการจัดเวทีประชุมสัมมนา มีประเด็นรูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มเติม ประกอบด้วย ส่งเสริมการเรียนรู้จากแปลงรูปธรรมตัวอย่างในท้องถิ่น ส่งเสริมการรวบรวมผู้รู้ในภูมิสังคม ส่งเสริมการให้ความรู้และจัดเวทีสนทนา ส่งเสริมให้ครบวงจร จัดประกวด รมรงค์ และ แข่งขันผลผลิตเกษตร ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเยาวชน ส่งเสริมการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมเรียนรู้ และส่งเสริมในการให้ความสำคัญของระบบสวนยางกับจิตใจ ความมั่นคงทางอาหาร การให้ความสำคัญต่อสุขภาพและระบบนิเวศ ดังนั้นการส่งเสริมจึงต้องบูรณาการในรูปแบบการส่งเสริมต่างๆ ตามความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละภูมิสังคม

3.1.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตรใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีวิธีการส่งเสริมในระดับบุคคล กลุ่ม และมวลชน ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1) ระดับบุคคล การส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีตจะนิยมการเชื่อมโยงที่ฟาร์มสวนยางของเกษตรกร แต่ปัจจุบันสถานการณ์เปลี่ยนไป วิธีการส่งเสริมที่ฟาร์มสวนยางจึงได้ลดบทบาทลงไป แต่เกษตรกรก็ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าพนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ศูนย์/ตลาดรวมยางพารา และพ่อค้าคนกลาง โดยการส่งเสริมจะแตกต่างกันไปตามวิธีการส่งเสริมการผลิต การแปรรูป การจำหน่ายผลผลิต การจัดการและการตลาด

ภาพที่ 4.16 การส่งเสริมการเกษตรระดับบุคคล

จากภาพที่ 4.16 นายสุชาติ ใจดี ตำแหน่งนักเกษตรในพระองค์ หัวหน้าโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงฯ ออกตรวจเยี่ยม ติดตาม แนะนำการเพาะเห็ดโดยใช้ทะลายปาล์มน้ำมันในสวนยางพารา แก่ นายสมพงษ์ สุขชา เจ้าหน้าที่โครงการฟาร์มตัวอย่างฯ บ้านป่าไผ่ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อเป้าหมายให้ได้ผลผลิตเห็ดที่มีคุณภาพ ในพื้นที่รับผิดชอบโครงการฟาร์มตัวอย่างฯ จังหวัดนราธิวาส

2) ระดับกลุ่ม การส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในระดับกลุ่ม จะนิยมวิธีการฝึกอบรม การสาธิต การประชุมกลุ่ม การนำไปศึกษาดูงานต่างจังหวัด เพื่อศึกษาเปรียบเทียบและเพิ่มประสบการณ์ และการจัดงานวันเกษตร

ภาพที่ 4.17 การฝึกอบรมเกษตรกรชาวสวนยาง

จากภาพที่ 4.17 นายสาย นน่อแก้ว หัวหน้าสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ฝึกอบรมเกษตรกรเจ้าของสวนยางในหลักสูตรการพัฒนาฝีมือช่างกรีดยาง ประจำปี พ.ศ. 2557 ณ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

3) **ระดับมวลชน** การส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในระดับมวลชน เกษตรกรจะได้รับจากนิทรรศการ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง การรณรงค์ การประกวด การแข่งขัน การจัดกิจกรรมบันเทิง สื่อสิ่งพิมพ์ และการจัดขบวนแห่

ภาพที่ 4.18 ร้านนิทรรศการสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยะลา

จากภาพที่ 4.18 นายสมศักดิ์ นามตาปี เกษตรและสหกรณ์จังหวัดยะลา และบุคลากรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมออกร้านนิทรรศการโครงการเกษตรเพื่ออาหารกลางวัน สวนแปลงผัก น้ำเพื่อชีวิต และปลาสวยงาม เนื่องในงานกาชาดจังหวัดยะลา ประจำปี 2557

3.1.2 ลักษณะการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุป และจัดลำดับตามความสำคัญของลักษณะส่งเสริม ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1) ส่งเสริมการเรียนรู้จากแปลงตัวอย่างในท้องถิ่น โดยส่งเสริมให้ดำเนินการจัดทำแปลงตัวอย่างที่มีความเหมาะสมในแต่ละภูมิสังคม เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นมีความแตกต่างกัน มีทั้งภูเขาสูง ภูเขา เิงเขา ที่ราบ ที่ราบลุ่ม ป่าพรุ และชายทะเล ดังนั้นการจัดทำรูปแบบแปลงตัวอย่างจึงมีความหลากหลายในแต่ละท้องถิ่น หรือความเหมาะสมของระบบนิเวศ เกษตรกรสามารถเข้าไปเรียนรู้ ศึกษาแปลงตัวอย่างที่มีรูปแบบแล้วประยุกต์บูรณาการตามความเหมาะสมกับสภาพฟาร์มของตนเอง

ภาพที่ 4.19 แปลงศึกษาวิจัยและพัฒนาการผลิตยางพารา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

จากภาพที่ 4.19 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรงค์ พลาศัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ สายธนู อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ติดตามความก้าวหน้าผลการดำเนินงานตามนโยบายของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โครงการปลูกยางพาราพันธุ์ดีที่มอบหมายให้วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนราธิวาส ดำเนินการปลูกยางพาราพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูง และมีความเหมาะสมกับภูมิสังคม เพื่อเป็นแปลงตัวอย่างศึกษา แก่ เกษตรกรชาวสวนยาง นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ณ สวนยางพาราวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนราธิวาส มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ บ้านป่าไผ่ ตำบลตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

2) ส่งเสริมการรวบรวมผู้รู้ในภูมิสังคม เนื่องจากในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ เป็นของตนเอง ที่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆ ดังนั้นการสนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ในท้องถิ่นได้มีโอกาสพบปะ พุดคุยสนทนากัน แล้วมีการถ่ายทอดความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 4.20 การจัดเวทีสัมมนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน

จากภาพที่ 4.20 นายสังวรณ์ ยี่ริญศิริ เกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครราชสีมา พร้อมด้วยบุคลากรสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครราชสีมา และอาสาสมัครเกษตรและสหกรณ์ระดับตำบล จัดฝึกอบรมโครงการพัฒนาศูนย์เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงรุ่นที่ 5 ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 23-24 เมษายน 2557 ณ ศูนย์เรียนรู้เกษตรเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดนครราชสีมา ของนายสันติสุข แก้วคง เลขที่ 58 บ้านภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนครราชสีมา

3) ส่งเสริมการให้ความรู้และจัดเวทีสนทนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน แกนนำเกษตรกร และเกษตรกร โดยเฉพาะการให้ความรู้แก่เกษตรกรชาวสวนยางนั้นจำเป็นที่จะให้ได้รับอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ อันเนื่องมาจากความผันผวนของราคายางพารา และความไม่แน่นอนของปริมาณผลผลิตและราคาสินค้าเกษตร ดังนั้นการส่งเสริมด้านความรู้ในขบวนการผลิต แปรรูป การรวมกลุ่มจัดจำหน่ายผลผลิต จึงเป็นเป็นเรื่องที่มีสำคัญ และควรจะมีการจัดเวทีประเด็นการสนทนากลุ่มในหมู่เกษตรกรชาวสวนยางด้วยกันเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

4) ส่งเสริมให้ครบวงจร และเชื่อมโยงเครือข่าย โดยควรดำเนินการส่งเสริมเกษตรกรชาวสวนยางตั้งแต่เริ่มกระบวนการเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การกรีดยาง การแปรรูปผลผลิต การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ/ระบบนิเวศ การรวมกลุ่ม การจัดการ การเพิ่มมูลค่าผลผลิต การตลาด จากผลผลิตด้านการเกษตรต่างๆ ของเกษตรกร และต้องเชื่อมโยงเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้รับประโยชน์มากที่สุด

ภาพที่ 4.21 การส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตยางพารา

จากภาพที่ 4.21 เป็นยางแผ่นที่มีคุณภาพ และผลิตภัณฑ์ยางพารา เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตยางพาราในงานมหกรรมสินค้าและเทคโนโลยียางพารา ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 9 – 13 มีนาคม 2555 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

5) จัดประกวด รณรงค์ และ แข่งขันผลผลิตเกษตร เนื่องจากยางพารา และ ผลผลิตเกษตรประเภทพืชผัก ผลไม้ สมุนไพร ผัก มดแดง และอีกมากมายที่ได้รับจากสวนยางพารา มีจำนวนมาก และเป็นแหล่งของปัจจัยสี่ และสามารถเพิ่มมูลค่า หรือให้ความสุขทางด้านจิตใจ ได้มาก จึงควรมีการจัดประกวด การรณรงค์ และแข่งขันผลผลิตเกษตรจากสวนยางพารา

6) ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเด็กเยาวชน ประเด็นนี้สามารถ ดำเนินการโดยจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมกับภูมิสังคมของแต่ละชุมชน ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น โดยให้เด็กเยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้จาก ป่าของของตนเองในชุมชน เพื่อเป็นการปลูกฝังความรู้ไว้แต่เยาว์วัย

ภาพที่ 4.22 เยาวชนค่ายแกนนำเยาวชนอาสา เสริมธุรกิจพอเพียงด้านการเกษตร

จากภาพที่ 4.22 ผู้ช่วยศาสตราจารย์จ่านงค์ จุลเอียด ผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอินทราธิวาส มหาวิทยาลัยอินทราธิวาสราชนครินทร์ ได้ให้ความรู้ในการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ในท้องถิ่นจังหวัดนราธิวาส แก่เยาวชนค่ายแกนนำเยาวชนอาสาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตรจากโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดนราธิวาส ระหว่างวันที่ 11 – 13 กันยายน 2556 ณ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีอินทราธิวาส มหาวิทยาลัยอินทราธิวาสราชนครินทร์ ตำบลตันหยงลิมอ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

7) ส่งเสริมการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมเรียนรู้ ในการเก็บข้อมูลความหลากหลายในธรรมชาติ ระบบนิเวศ การวิจัยพัฒนาในด้านที่เกี่ยวข้อง หากเกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมก็จะเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม

อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมควรให้ความสำคัญของระบบสวนยางกับจิตใจ ความมั่นคงทางอาหาร ความสำคัญต่อสุขภาพ และระบบนิเวศ โดยในการส่งเสริมนั้นไม่ได้ให้เกษตรกรชาวสวนยางมองแต่รายได้ที่เป็นตัวเงินเท่านั้น แต่จะให้ความสำคัญต่อความสุขทางจิตใจ ความมั่นคงทางอาหาร ความปลอดภัยจากสารพิษตกค้างในอาหาร สุขภาพมีความแข็งแรงปลอดภัยจากสารเคมีเกษตรทั้งหลาย ตลอดจนการให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

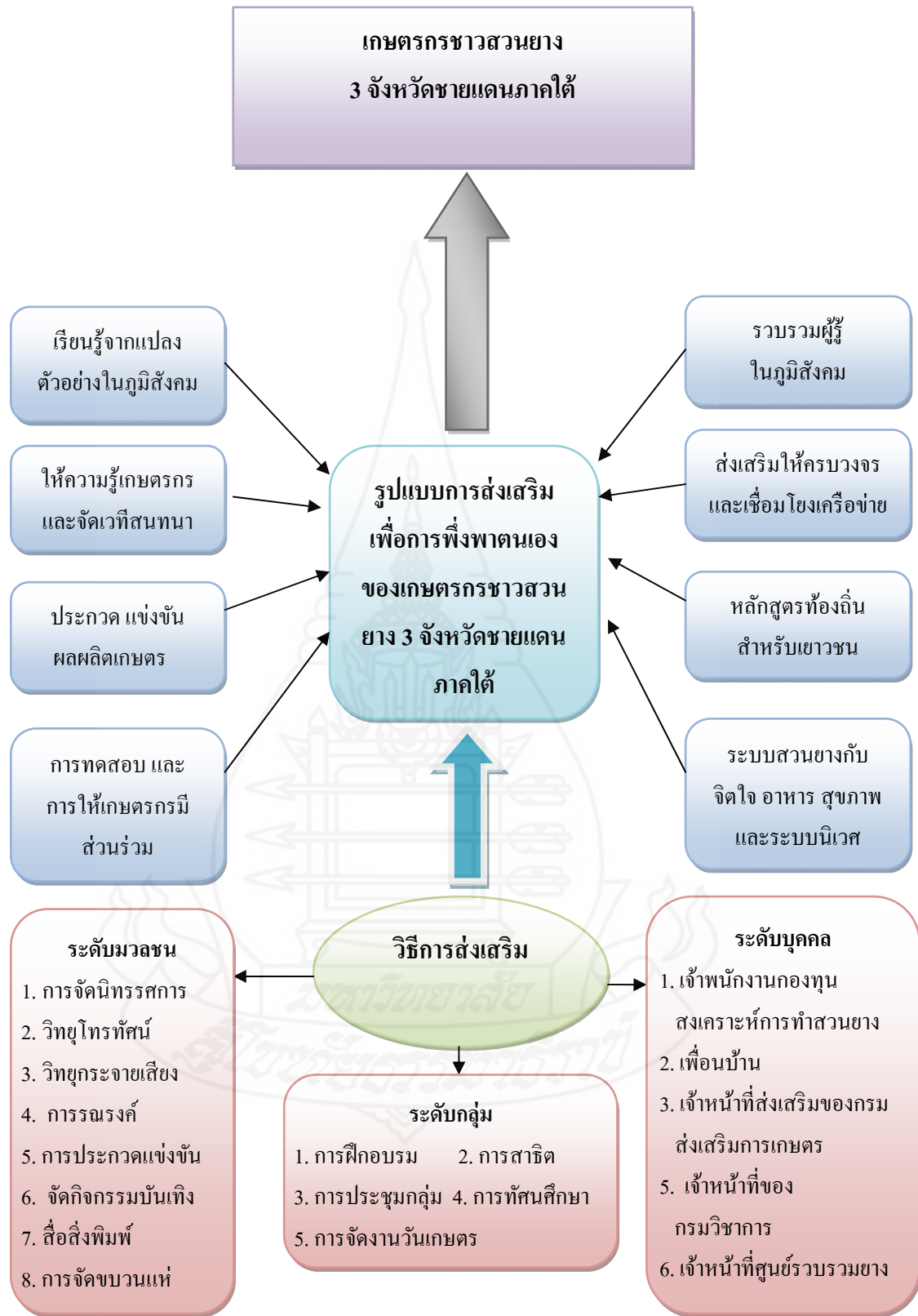
จากผลสรุปของการจัดเวทีสัมมนาและการประชุมเชิงปฏิบัติการในประเด็นการส่งเสริมการเกษตร กลุ่มผู้เข้าร่วมสัมมนา เสนอความเห็นว่าการบูรณาการวิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับภูมิสังคมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มากที่สุด ให้สามารถนำลักษณะวิธีการส่งเสริมต่าง ๆ มาบูรณาการเพื่อปรับข้อบกพร่องของรูปแบบการส่งเสริมต่างๆ ให้เกิดความสมบูรณ์ที่สุด และในการใช้สื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตรควรใช้สื่อผสม เนื่องจากเกษตรกรชาวสวนยาง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษาวิทท้องถิ่นในการสื่อสารประจำวัน และดำเนินชีวิตโดยยึดมั่นปฏิบัติในหลักการทางศาสนา การใช้สื่อผสมจึงเป็นการออกแบบการใช้สื่อที่นำจุดเด่นของสื่อต่างๆ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1.3 รูปแบบ (model) การส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยทั่วไป รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย รูปแบบการฝึกอบรมและเยี่ยมชม แบบการบริการเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว รูปแบบการมีส่วนร่วม รูปแบบการบูรณาการ รูปแบบการส่งเสริมการเกษตรที่มีลักษณะเฉพาะ และรูปแบบการส่งเสริมอื่นๆ ที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในการส่งเสริมการผลิตเพื่อการ

พึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากรูปแบบดังกล่าวแล้ว ผลสรุปจากประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมการจัดเวทีประชุมสัมมนาในประเด็น “รูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” ในวันที่ 26 มีนาคม 2557 ณ โรงแรมอิมพีเรียล จังหวัดนครราชสีมา พบว่ารูปแบบ (model) การส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรใช้วิธีการส่งเสริมการเกษตรทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับมวลชน แก่เกษตรกรชาวสวนยาง โดยเรียนรู้จากแปลงตัวอย่าง ในภูมิสังคม ให้ความรู้แก่เกษตรกรและจัดเวทีสนทนา ประกวดแข่งขันผลผลิตเกษตร การทดสอบ และการให้เกษตรกรมีส่วนร่วม รวบรวมผู้รู้ในภูมิสังคม ส่งเสริมให้ครบวงจรและเชื่อมโยงเครือข่าย หลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเยาวชน ระบบสวนยางเชื่อมโยงกับการพึ่งพาตนเองทางจิตใจ อาหาร สุขภาพ และระบบนิเวศ ดังภาพที่ 4.23

ภาพที่ 4.23 รูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของ
เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.2 ประเด็นการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สำหรับการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรในมิติต่างๆ สรุปได้ดังนี้

1) ประเด็นด้านเทคโนโลยี ได้แก่ การพัฒนาเครื่องมือการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอด/บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร การทำเกษตรแบบผสมผสานในสวนยางพารา การใช้เทคโนโลยีพื้นบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการสวนยางพารา การผลิตยางพาราแบบใหม่ในชุมชนเพื่อลดต้นทุน และการเพิ่มผลผลิตโดยใช้พันธุ์ยางพาราที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่และเพิ่มผลผลิตต่อไร่

ภาพที่ 4.24 การปฏิบัติการปลูกยางพารา

จากภาพที่ 4.24 เป็นปฏิบัติการปลูกยางพารา ดำเนินการโดยบุคลากรฟาร์มตัวอย่างตามโครงการพระราชดำริฯ บ้านป่าไผ่ อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

2) ประเด็นด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การเก็บสำรองเงินออมไว้ใช้ในครอบครัว การจัดหาปัจจัยสี่ไว้อย่างเพียงพอ การขอรับการสนับสนุนเงินทุนและปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานภาครัฐ และการจำหน่ายผลผลิตยางพาราได้ราคาเพิ่มสูงขึ้น

ภาพที่ 4.25 การรับขึ้นทะเบียนของเกษตรกรชาวสวนยาง อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส

จากภาพที่ 4.25 เป็นการรับขึ้นทะเบียนของเกษตรกรชาวสวนยาง ที่ดำเนินการโดยสำนักงานเกษตรอำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส เพื่อขอรับการสนับสนุนเงินทุนค่าปัจจัยในการผลิตยางพารา ในอัตรา 2,520 บาทต่อไร่ และจำกัดไม่เกิน 25 ไร่ต่อครัวเรือน จากทางราชการ

3) ประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การมีธาตุอาหารในดินในปริมาณมากและยางพาราสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ การมีแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคและอุปโภคอย่างเพียงพอ การมีสภาพดินฟ้าอากาศที่เหมาะสม การมีความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งมีชีวิตต่างๆ อยู่ในสวนยางพารา และการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในสวนยางพารา

ภาพที่ 4.26 การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ของโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ กรมพัฒนาที่ดิน จังหวัดนราธิวาส

จากภาพที่ 4.26 เป็นการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยอินทรีย์เคมี ภายในโรงงานผลิตปุ๋ยของ กรมพัฒนาที่ดิน จังหวัดนราธิวาส ซึ่งตั้งอยู่ที่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนราธิวาส มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส โดยผลิตเพื่อใช้ในสวนยางพาราของ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และเพื่อสนับสนุนแก่เกษตรกรทั่วไป

4) ประเด็นด้านจิตใจ ได้แก่ การมีสภาพจิตใจที่กล้าแข็งและมีความพร้อมที่จะต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคต่างๆ การให้ความสำคัญต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและลด ละ เลิกอบายมุข การมีจิตอาสา การร่วมกันสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยาง การสร้างความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การยึดมั่นปฏิบัติตนตามหลักทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

ภาพที่ 4.27 การทำพิธีละหมาด และร่วมรับประทานอาหาร ในช่วงเดือนรอมฎอน

จากภาพที่ 4.27 เป็นการทำพิธีละหมาด และร่วมรับประทานอาหารในช่วงการถือศีลอด ของเดือนรอมฎอน การถือศีลอด หมายถึง การงดจากการกิน การดื่ม และงดสิ่งต่างๆ ตามที่อิสลามกำหนด ในช่วงเวลาตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตก

5) ประเด็นด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การส่งเสริมการสร้างแผนชุมชน การให้ความร่วมมือในการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน การส่งเสริมพัฒนาในการเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพ การให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรในการรวมกลุ่มการผลิตและจำหน่าย การร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่หลากหลาย ดังภาพที่ 4.28

ภาพที่ 4.28 พิธีกรรมลาซัง-แต่งงานโตะชุมพุก

ที่มา: <http://www.openbase.in.th/node/8589>

จากภาพที่ 4.28 เป็นการร่วมกลุ่มประกอบพิธีกรรมลาซัง-แต่งงานโตะชุมพุกของเกษตรกรชาวสวนยาง ตำบลควน อำเภอนาโยง จังหวัดปัตตานี ที่ให้ความสำคัญต่อธรรมชาติ เพื่อยกมา ตอบแทนคุณ จะได้โลกกลับและเผ่าซังข้าวเพื่อเตรียมฤดูกาลทำนาปีต่อไปในเดือนหก มีหมอทางพิธีกรรมดูฤกษ์ยามวันเวลาที่เป็นมงคลแต่ละปี ใ้ก่ซังข้าวจัดแต่ง “หุ่นโตะชุมพุก” เพียงพอให้รู้ว่าหุ่นผู้หญิง หุ่นผู้ชาย สมมติชื่อว่า พ่อโพลี แม่โพลี จะมีอาหารสำหรับบูชา และ เช่นภูมิเจ้าที่ พิธีกรรมจึงมีคุณค่าในแง่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการบนบานให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือคณบันดาลให้แปลงนาข้าวมีความอุดมสมบูรณ์ ตามรูปแบบวัฒนธรรมความเชื่อของภูมิสังคม (ประสิทธิ์ รัตนมณี และคณะ 2551 จาก <http://culture.pn.psu.ac.th>)

3.3 ปัญหาในการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

1) ปัญหาทั่วไป

(1) ภัยจากสถานการณ์ความไม่สงบ เกษตรกรต้องระมัดระวัง ต้องมีความรอบคอบ ในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะการออกจากบ้านพักไปกรีดยางในเวลากลางคืน เนื่องจากกลางคืนนี้ยางจะให้ผลผลิตมากกว่าช่วงกลางวัน เพราะอากาศเย็น แต่การกรีดยางกลางคืนจะต้องมีแสงไฟส่องสว่างติดอยู่บนส่วนใบหน้าของลำตัว ทำให้อาจเกิดอันตรายจากผู้ประสังค์ร้ายต่อชีวิตได้

(2) ปัญหาความเหลื่อมล้ำของรายได้ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัจจุบันส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากผู้ที่มีรายได้ต่ำและขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้

การทำงานจะอยู่ในระดับรับจ้างหรือขายแรงงาน ทำให้การชักจูงไปทำในสิ่งผิดกฎหมาย หลงผิด เป็นถูก ค้ายาเสพติด และสุดท้ายถูกชักนำเข้าขบวนการแนวร่วมการก่อการร้าย ในขณะที่ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจในสังคมมีอยู่ส่วนน้อยและเป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาอยู่ในระดับสูง มีหน้าที่การทำงานที่ดี และได้รับการยกย่องในสังคม จึงทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม ที่เรียกว่า “รวยกระจุกจนกระจาย” และเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

(3) ปัญหาขาดโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรชาวสวนยางที่อยู่ ในสวนยางไกลจากแหล่งชุมชน หรือบนภูเขาสูง การได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรค่อนข้าง จำกัด ทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาระงควุ่นได้ทันทั่วถึงต่อสถานการณ์ เช่น การป้องกันการเกิด โรคระบาด การระบาดของทำลายของแมลงศัตรูพืช เป็นต้น

2) ปัญหาด้านเกษตรกร

(1) เกษตรกรชาวสวนยางหลายรายเคยชินต่อการได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนปัจจัยในการผลิต ทำให้มีปัญหาในการพึ่งพาตนเอง

(2) ปัญหาพื้นที่สวนยางพาราอยู่บนภูเขา ตั้งอยู่ห่างไกลชุมชน และตั้งอยู่ใน พื้นที่ที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบบ่อยๆ

3.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางสนับสนุนในการส่งเสริม สรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ จำนวน 27 ราย

1) ให้มีการติดตามประเมินผลโครงการเกษตรที่เกษตรกรชาวสวนยางดำเนินการ อย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ ทั้งก่อนเริ่มโครงการ ขณะดำเนินการ และหลังเสร็จสิ้นโครงการ

2) สร้างงานสร้างกลุ่มอาชีพให้เยาวชน ประชากรใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนหนึ่งเป็นวัยรุ่นและขาดโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจนและมีจำนวน บุตรต่อครัวเรือนมากเกินไป เพื่อป้องกันปัญหาที่จะถูกชักจูงไปในทางที่ผิด รัฐบาลหรือภาคส่วน ที่รับผิดชอบในพื้นที่ ควรหาอาชีพหรือโครงการต่างๆ มารองรับเยาวชนกลุ่มนี้

3) ให้ความสำคัญกับครอบครัว การวางแผนครอบครัว ให้หลักการสอน หลักการให้ ความรู้ทางศาสนาที่ถูกต้อง ป้องกันการบิดเบือน และให้การศึกษาแก่เยาวชนหลงผิด

ตอนที่ 4 การได้รับข่าวสาร ความคิดเห็นต่อกระบวนการสื่อสาร (SMCR) และปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

4.1 ความคิดเห็นของเกษตรกรชาวสวนยางต่อแหล่งและระดับการได้รับข่าวสารด้านการเกษตร

จากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อแหล่งและระดับการได้รับข่าวสารด้านการเกษตร ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชน

ผลการวิเคราะห์ ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความหมาย ผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แหล่งและระดับการได้รับข่าวสารด้านการเกษตรของเกษตรกรชาวสวนยาง

โดย 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

n=132

ประเด็นแหล่งข่าวสาร	ระดับการได้รับข่าวสาร (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. สื่อบุคคล						3.40	0.65	ปานกลาง
1.1 เจ้าพนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง	2 (1.5)	71 (53.8)	58 (43.9)	1 (0.8)	0 (0.0)	3.56	0.54	มาก
1.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมกรมส่งเสริมการเกษตร	2 (1.5)	70 (53.0)	48 (36.4)	12 (9.1)	0 (0.0)	3.47	0.68	มาก
1.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมกรมวิชาการเกษตร	1 (0.8)	62 (47.0)	48 (36.4)	21 (15.9)	0 (0.0)	3.33	0.74	ปานกลาง
1.4 เจ้าหน้าที่ศูนย์ตลาดรวมยางพารา	0 (0.0)	56 (42.4)	61 (46.2)	15 (11.4)	0 (0.0)	3.31	0.63	ปานกลาง
1.5 พ่อค้าคนกลาง	1 (0.8)	49 (37.1)	66 (50.0)	16 (12.1)	0 (0.0)	3.27	0.67	ปานกลาง
1.6 เพื่อนบ้าน	0 (0.0)	75 (56.8)	46 (34.8)	11 (8.3)	0 (0.0)	3.48	0.64	มาก

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

n=132

ประเด็นแหล่งข่าวสาร	ระดับการได้รับข่าวสาร (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
2. สื่อกลุ่ม						3.46	0.66	มาก
2.1 การสาริต	0 (0.0)	71 (53.8)	53 (40.2)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.48	0.61	มาก
2.2 การประชุมกลุ่ม	0 (0.0)	68 (51.5)	54 (40.9)	10 (7.6)	0 (0.0)	3.44	0.63	มาก
2.3 การฝึกอบรม	0 (0.0)	91 (68.9)	32 (24.2)	9 (6.8)	0 (0.0)	3.62	0.61	มาก
2.4 การทัศนศึกษา	0 (0.0)	71 (53.8)	46 (34.8)	14 (10.6)	1 (0.8)	3.42	0.71	มาก
2.5 การจัดงานวันเกษตร	0 (0.0)	65 (49.2)	44 (33.3)	23 (17.4)	0 (0.0)	3.32	0.75	ปานกลาง
3. สื่อมวลชน						3.35	0.69	ปานกลาง
3.1 การจัดนิทรรศการ	1 (0.8)	86 (65.2)	32 (24.2)	12 (9.1)	1 (0.8)	3.56	0.70	มาก
3.2 วิทยูโทรทัศน์	0 (0.0)	73 (55.3)	58 (43.9)	1 (0.8)	0 (0.0)	3.54	0.54	มาก
3.3 การรณรงค์	0 (0.0)	59 (44.7)	50 (37.9)	23 (17.4)	0 (0.0)	3.27	0.74	ปานกลาง
3.4 สื่อสิ่งพิมพ์	0 (0.0)	49 (37.1)	68 (51.5)	14 (10.6)	1 (0.8)	3.25	0.66	ปานกลาง
3.5 การประกวดการแข่งขัน	1 (0.8)	62 (47.0)	40 (30.3)	29 (22.0)	0 (0.0)	3.27	0.80	ปานกลาง
3.6 การจัดกิจกรรมบันเทิง	0 (0.0)	56 (42.4)	55 (41.7)	21 (15.9)	0 (0.0)	3.26	0.71	ปานกลาง
3.7 วิทยูกระจายเสียง	0 (0.0)	71 (53.8)	53 (40.2)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.48	0.61	มาก
3.8 การจัดขบวนแห่	0 (0.0)	44 (33.3)	57 (43.2)	31 (23.5)	0 (0.0)	3.10	0.75	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						3.40	0.67	

จากตารางที่ 4.11 พบว่าแหล่งและระดับการได้รับข่าวสารของเกษตรกรชาวสวนยางที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

โดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางได้รับข่าวสารด้านการเกษตรโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นพบว่าแหล่งที่ได้รับข่าวสารในระดับมาก 1 ประเด็น คือ สื่อกลุ่ม ($\bar{X} = 3.46$) และแหล่งที่ได้รับข่าวสารในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ สื่อบุคคล ($\bar{X} = 3.40$) และสื่อมวลชน ($\bar{X} = 3.35$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

สื่อกลุ่ม พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อกลุ่มโดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยพบว่าอยู่ในระดับมาก 4 ประเด็น คือ การฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.62$) การสาธิต ($\bar{X} = 3.48$) การประชุมกลุ่ม ($\bar{X} = 3.44$) และการทัศนศึกษา ($\bar{X} = 3.42$) และได้รับข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ การจัดงานวันเกษตร ($\bar{X} = 3.32$)

สื่อบุคคล พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อบุคคลโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น คือ เจ้าพนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ($\bar{X} = 3.56$) เพื่อนบ้าน ($\bar{X} = 3.48$) และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตร ($\bar{X} = 3.47$) และได้รับข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง 3 ประเด็น คือ เจ้าหน้าที่ของกรมวิชาการเกษตร ($\bar{X} = 3.33$) เจ้าหน้าที่ศูนย์/ตลาดรวมยางพารา ($\bar{X} = 3.31$) และพ่อค้าคนกลาง ($\bar{X} = 3.27$)

สื่อมวลชน พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรได้รับข่าวสารด้านการเกษตรจากสื่อมวลชนโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น คือ การจัดนิทรรศการ ($\bar{X} = 3.56$) วิทยูโทรทัศน์ ($\bar{X} = 3.54$) และวิทยุกระจายเสียง ($\bar{X} = 3.48$) และได้รับข่าวสารในระดับปานกลาง 5 ประเด็น คือ การประกวดการแข่งขัน และการรณรงค์ ($\bar{X} = 3.27$ เท่ากัน) การจัดกิจกรรมบันเทิง ($\bar{X} = 3.26$) สื่อสิ่งพิมพ์ ($\bar{X} = 3.25$) และการจัดขบวนแห่ ($\bar{X} = 3.10$)

4.2 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อกระบวนการสื่อสาร (SMCR) ในการส่งเสริมการเกษตร

ในด้านรูปแบบกระบวนการสื่อสาร (SMCR) ในการส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย ผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม ข้อมูลข่าวสาร สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับการส่งเสริม

ผลการวิเคราะห์ ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นที่มีต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองในด้าน
รูปแบบกระบวนการสื่อสารในการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรชาวสวนยาง
โดย 5 = เห็นด้วยมากที่สุด 4 = เห็นด้วยมาก 3 = เห็นด้วยปานกลาง
2 = เห็นด้วยน้อย 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

n=132

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
1. ผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม						3.37	0.70	ปานกลาง
1.1 ระดับความรู้ของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม	0 (0.0)	90 (68.2)	37 (28.0)	5 (3.8)	0 (0.0)	3.64	0.55	มาก
1.2 ทักษะ/วิธีการส่งเสริมของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม	0 (0.0)	59 (44.7)	46 (34.8)	27 (20.5)	0 (0.0)	3.24	0.77	ปานกลาง
1.3 ทศนคติของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม	1 (0.8)	91 (68.9)	27 (20.5)	13 (9.8)	0 (0.0)	3.61	0.67	มาก
1.4 ความพร้อมในการส่งเสริมของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม	1 (0.8)	47 (35.6)	52 (39.4)	32 (24.2)	0 (0.0)	3.13	0.78	ปานกลาง
1.5 สังคมและวัฒนธรรมของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม	0 (0.0)	55 (41.7)	55 (41.7)	22 (16.7)	0 (0.0)	3.25	0.72	ปานกลาง
2. ข้อมูลข่าวสาร						3.40	0.64	ปานกลาง
2.1 ความยากหรือง่ายของเนื้อหา	0 (0.0)	76 (57.6)	48 (36.4)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.52	0.61	มาก
2.2 สัญลักษณ์ของข้อมูลหน้าที่ส่งเสริม	0 (0.0)	81 (61.4)	46 (34.8)	5 (3.8)	0 (0.0)	3.58	0.56	มาก
2.3 วิธีการส่งข่าวสาร	0 (0.0)	68 (51.5)	43 (32.6)	21 (15.9)	0 (0.0)	3.36	0.74	ปานกลาง
2.4 ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในข้อมูลข่าวสาร	0 (0.0)	40 (30.3)	71 (53.8)	21 (15.9)	0 (0.0)	3.14	0.66	ปานกลาง
3. สื่อและช่องทางการส่งเสริม						3.54	0.56	มาก
3.1 ความเหมาะสมของสื่อกับข่าวสาร	0 (0.0)	75 (56.8)	57 (43.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.57	0.49	มาก
3.2 ประสิทธิภาพของการใช้สื่อ	0 (0.0)	79 (59.8)	45 (34.1)	8 (6.1)	0 (0.0)	3.54	0.61	มาก

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

n=132

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)					$\bar{X}$	SD	ความหมาย
	5	4	3	2	1			
3.3 ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้กับระดับของการใช้สื่อสาร	1 (0.8)	47 (35.6)	65 (49.2)	19 (14.4)	0 (0.0)	3.22	0.69	ปานกลาง
3.4 ช่องทางรับข่าวสารมีความเหมาะสม	1 (0.8)	107 (81.1)	22 (16.7)	2 (1.5)	0 (0.0)	3.81	0.44	มาก
4. ผู้รับการส่งเสริม						3.40	0.63	ปานกลาง
4.1 ระดับความรู้ของผู้รับการส่งเสริม	1 (0.8)	40 (30.3)	51 (38.6)	40 (30.3)	0 (0.0)	3.01	0.80	ปานกลาง
4.2 ความพร้อมที่จะรับการส่งเสริม	0 (0.0)	97 (73.5)	34 (25.8)	1 (0.8)	0 (0.0)	3.73	0.46	มาก
4.3 ทักษะของผู้รับการส่งเสริม	0 (0.0)	78 (59.1)	45 (34.1)	9 (6.8)	0 (0.0)	3.52	0.62	มาก
4.4 มนุษยสัมพันธ์และบุคลิกภาพของผู้รับการส่งเสริม	0 (0.0)	66 (50.0)	44 (33.3)	22 (16.7)	0 (0.0)	3.33	0.74	ปานกลาง
4.5 ทักษะในการสื่อสารของผู้รับการส่งเสริม	0 (0.0)	45 (34.1)	67 (50.8)	20 (15.2)	0 (0.0)	3.19	0.67	ปานกลาง
4.6 สังคมและวัฒนธรรมของผู้รับการส่งเสริม	0 (0.0)	85 (64.4)	47 (35.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.64	0.48	มาก
เฉลี่ยรวม						3.43	0.63	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่าความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบกระบวนการสื่อสารในการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรที่ศึกษา สรุปได้ดังนี้

โดยภาพรวมความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบกระบวนการสื่อสารของเกษตรกรชาวสวนยางโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณาในประเด็นหลัก 4 ประเด็น มีความคิดเห็นในระดับมาก 1 ประเด็น คือ ด้านสื่อและช่องทางการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.54$) และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 3 ประเด็น คือ ด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.40$) ด้านผู้รับการส่งเสริม ($\bar{X} = 3.40$) และด้านผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม ($\bar{X} = 3.37$) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ด้านสื่อ และช่องทางการสื่อสาร พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีความคิดเห็นในระดับมาก 4

ประเด็น คือ ช่องทางรับข่าวสารมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.81$) ความเหมาะสมของสื่อกับข่าวสาร ($\bar{X} = 3.57$) ประสิทธิภาพของการใช้สื่อ ($\bar{X} = 3.54$) และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 1 ประเด็น คือ ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้กับระดับของการใช้สื่อสาร ($\bar{X} = 3.22$)

ด้านข้อมูลข่าวสาร พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีความคิดเห็นในระดับมาก 2 ประเด็น คือ สัญลักษณ์ของข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.58$) ความยากหรือง่ายของเนื้อหา ($\bar{X} = 3.52$) และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 2 ประเด็น คือ วิธีการส่งข่าวสาร ($\bar{X} = 3.36$) และความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.14$)

ด้านผู้รับการส่งเสริม พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีความคิดเห็นในระดับมาก 3 ประเด็น คือ ความพร้อมที่จะรับการส่งเสริม ($\bar{X} = 3.73$) สังคมและวัฒนธรรมของผู้รับการส่งเสริม ($\bar{X} = 3.64$) และทัศนคติของผู้รับการส่งเสริม ($\bar{X} = 3.52$) และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 3 ประเด็น คือ มนุษยสัมพันธ์และบุคลิกภาพของผู้รับการส่งเสริม ($\bar{X} = 3.33$) ทักษะในการสื่อสารของผู้รับการส่งเสริม ($\bar{X} = 3.19$) และระดับความรู้ของผู้รับการส่งเสริม ($\bar{X} = 3.01$)

ด้านผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม พบว่าโดยภาพรวมเกษตรกรชาวสวนยางมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$) เมื่อพิจารณาในประเด็นย่อยมีความคิดเห็นในระดับมาก 2 ประเด็น คือ ระดับความรู้ของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม ($\bar{X} = 3.64$) และทัศนคติของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม ($\bar{X} = 3.61$) และมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 3 ประเด็น คือ สังคมและวัฒนธรรมของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม ($\bar{X} = 3.25$) ทักษะ/วิธีการส่งเสริมของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม ($\bar{X} = 3.24$) และความพร้อมในการส่งเสริมของผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม ($\bar{X} = 3.13$)

4.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)

4.3.1 ปัจจัยภายใน

1) จุดแข็ง ได้แก่

(1) เกษตรกรชาวสวนยางทำการเกษตรในลักษณะการเกษตรแบบผสมผสาน มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำให้มีแหล่งอาหารเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และเป็นการกระจายความเสี่ยงด้านรายได้

(2) เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการผลิตภายในครัวเรือน จึงใช้ทรัพยากรธรรมชาติจำกัด และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(3) เป็นแหล่งเพาะปลูกและผลิตยางพาราที่สำคัญของประเทศ ในปัจจุบันยางพารากลายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย เนื้อที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ประมาณ 2,688,314 ไร่ โดยประมาณร้อยละ 13.16 ของเนื้อที่ปลูกยางพาราทั้งประเทศและมีผลผลิตรวม 652,577.17 ตัน

(4) มีประชากรค้าขายแดนที่เชื่อมโยงสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกันทั้งทางบกและทางทะเลกับประเทศเพื่อนบ้าน และในหลายจุดเป็นด่านทำการค้าและบริเวณเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย

2) จุดอ่อน ได้แก่

(1) เกษตรกรขาดข้อมูลข่าวสาร เกษตรกรชาวสวนยางจำนวนหนึ่งโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร จึงต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะพัฒนาทางการศึกษา

(2) การรวมกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง เกษตรกรชาวสวนยางในหลายพื้นที่ยังไม่ได้รวมกลุ่มกันเป็นกลุ่ม/สหกรณ์การผลิต กลุ่มแปรรูป และกลุ่มจัดจำหน่าย ฯลฯ และในกลุ่มที่รวมตัวกันแล้วก็ยังไม่เข้มแข็ง

(3) ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ เกษตรกรชาวสวนยางขาดความรู้ ความเข้าใจใน ความสำคัญต่อการผลิตสินค้าให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่ค่อยมีแรงจูงใจในการผลิตสินค้าคุณภาพ เพราะขายสินค้าให้กับผู้รวบรวมในท้องถิ่นที่ไม่มีการคัดแยกเกรดสินค้าที่ชัดเจน

4.3.2 ปัจจัยภายนอก

1) โอกาส ได้แก่

(1) หน่วยงานภาครัฐ เช่น ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งเสริมสนับสนุน และกำหนดพัฒนาอาชีพการทำสวนยางให้ครบวงจร ให้การสนับสนุนตรงกับพื้นที่ที่เกษตรกรชาวสวนยางมีความต้องการ

(2) ประเทศไทยอยู่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่รับซื้อผลผลิตยางพาราในราคาที่สูงกว่าราคารับซื้อผลผลิตยางพาราภายในประเทศ เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศมาเลเซียได้ปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกยางพาราเป็นสวนปาล์มน้ำมัน ดังนั้นวัตถุดิบประเภท

ผลผลิตยางพาราจึงไม่เพียงพอ จำเป็นต้องสั่งซื้อผลผลิตยางพาราของไทยเพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรมยางพารา

2) อุปสรรค ได้แก่

(1) ผู้ประกอบการไม่กล้าลงทุน ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางเสียเปรียบ ต้องจำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้ารายย่อยในท้องถิ่น

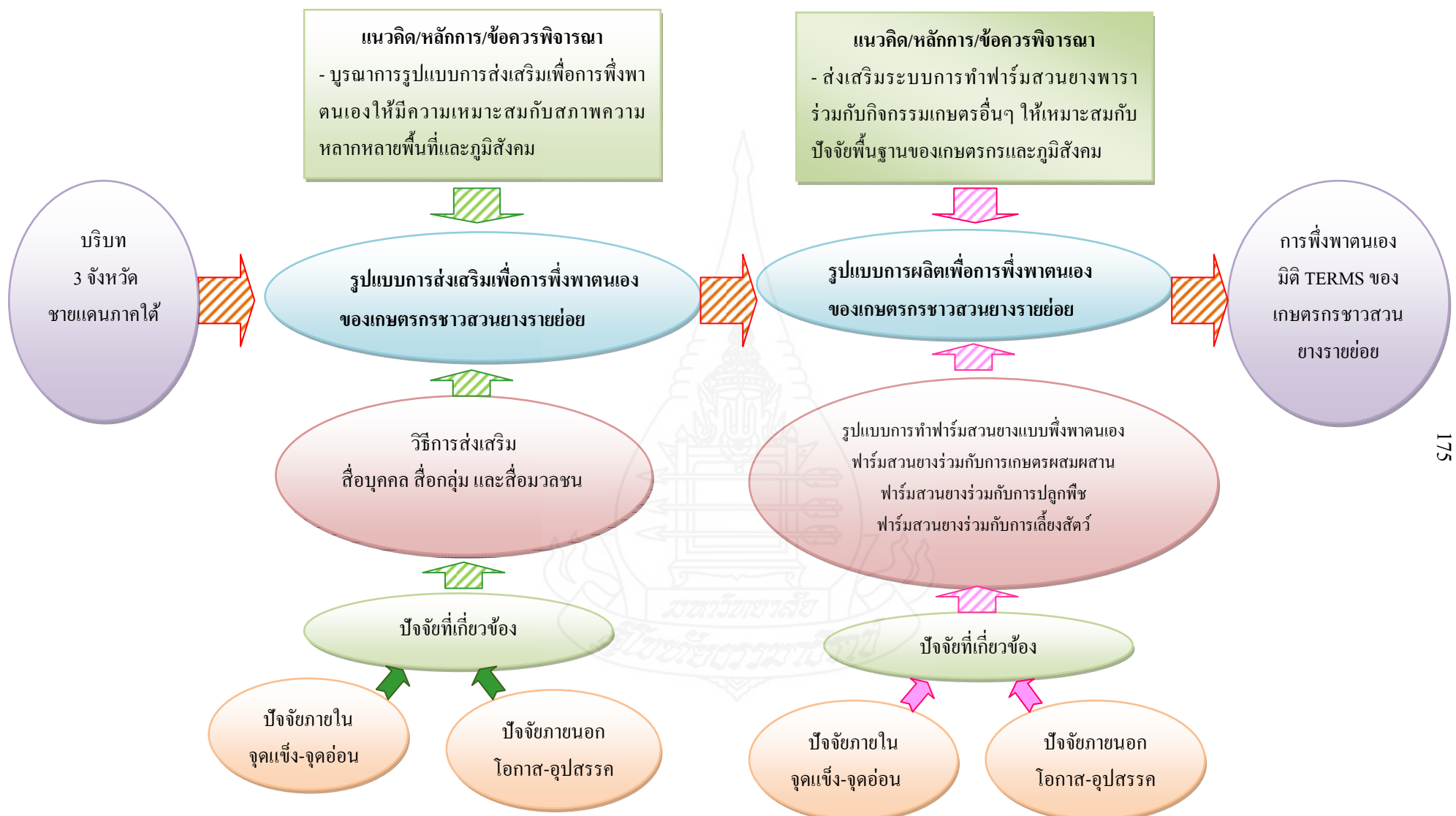
(2) ปัจจัยในการผลิตมีต้นทุนสูง เนื่องจากพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ห่างไกลจากเมืองหลวง และปริมาณทลซึ่งเป็นแหล่งผลิตปัจจัยการเกษตร ทำให้มีต้นทุนค่าปัจจัยในการผลิตสูงกว่าภาคอื่นๆ

(3) สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางไม่สามารถทำสวนยางพาราหรือกรีดยางพาราได้ตามปกติ ส่งผลให้รายได้ของเกษตรกรลดน้อยลง และบุคคลภายนอกพื้นที่ไม่ต้องการลงทุนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง

4.4 สรุปรูปแบบ (model) การผลิต และการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

รูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการบูรณาการรูปแบบการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองให้มีความเหมาะสมกับสภาพความหลากหลายพื้นที่และภูมิสังคมของบริบท 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการส่งเสริมทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับมวลชน โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ตามภาพที่ 4.23

สำหรับแนวคิดหลักการในการส่งเสริมระบบการทำฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมเกษตรอื่นๆ ต้องพิจารณารูปแบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางให้เหมาะสมกับปัจจัยพื้นฐานของเกษตรกรและภูมิสังคม โดยส่งเสริมรูปแบบการทำฟาร์มสวนยางกับการปลูกพืช การทำฟาร์มสวนยางกับการเลี้ยงสัตว์ และการทำฟาร์มสวนยางกับการทำกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งนี้มีเป้าหมายให้เกษตรกรชาวสวนยางเกิดการพึ่งพาตนเอง ทั้งในมิติด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านจิตใจ และด้านสังคมและวัฒนธรรม (TERMS MODEL) ตามภาพที่ 4.29

ภาพที่ 4.29 สรุป รูปแบบการผลิต และการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตอนที่ 5 การพัฒนายุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการ ในการส่งเสริมและสนับสนุน การพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การพัฒนายุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการ ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเอง ที่เป็นสาระสำคัญและนำมากล่าวสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ การพัฒนายุทธศาสตร์ในการส่งเสริมสนับสนุนการพึ่งพาตนเอง หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุน แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเอง และสรุปรูปแบบ (model) แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์/แผนงาน/โครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษา มีดังนี้

5.1 การพัฒนายุทธศาสตร์ ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

5.1.1 ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต มีแนวทางดังต่อไปนี้

- 1) การส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตต่อหน่วยพื้นที่ ซึ่งสามารถทำได้โดยปลูกยางพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูง
- 2) การลดต้นทุนการผลิต โดยส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเพิ่มธาตุอาหารให้แก่พืช และเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน และลดต้นทุนค่าปัจจัยในการผลิต
- 3) การส่งเสริมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการเกษตรอื่นๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่และภูมิสังคม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

5.1.2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความมั่นคงให้เกษตรกรชาวสวนยาง มีแนวทางดังต่อไปนี้

- 1) การส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัว เพื่อเป็นสถาบันเกษตรกร และเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด
- 2) การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำผลงานวิจัยด้านยางพาราไปใช้ในพื้นที่

5.1.3 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมพัฒนาตลาดยางพารา และไม้ยางพารา มีแนวทางดังต่อไปนี้

- 1) การจัดตั้งตลาดยางพาราระดับท้องถิ่น
- 2) การสร้างศูนย์ข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์ราคายางพารา

5.1.4 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา มีแนวทางดังต่อไปนี้

- 1) การศึกษาการเพิ่มมูลค่าผลผลิตยางพาราโดยทำผลิตภัณฑ์ยางพาราอย่างง่าย ๆ ใช้เทคโนโลยีที่ลงทุนไม่มากจนเกินไป
- 2) การวิจัยการจัดการองค์ความรู้ด้านยางพาราแบบมีส่วนร่วม

5.1.5 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการทำกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน ตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ โดยประยุกต์ตามความเหมาะสม

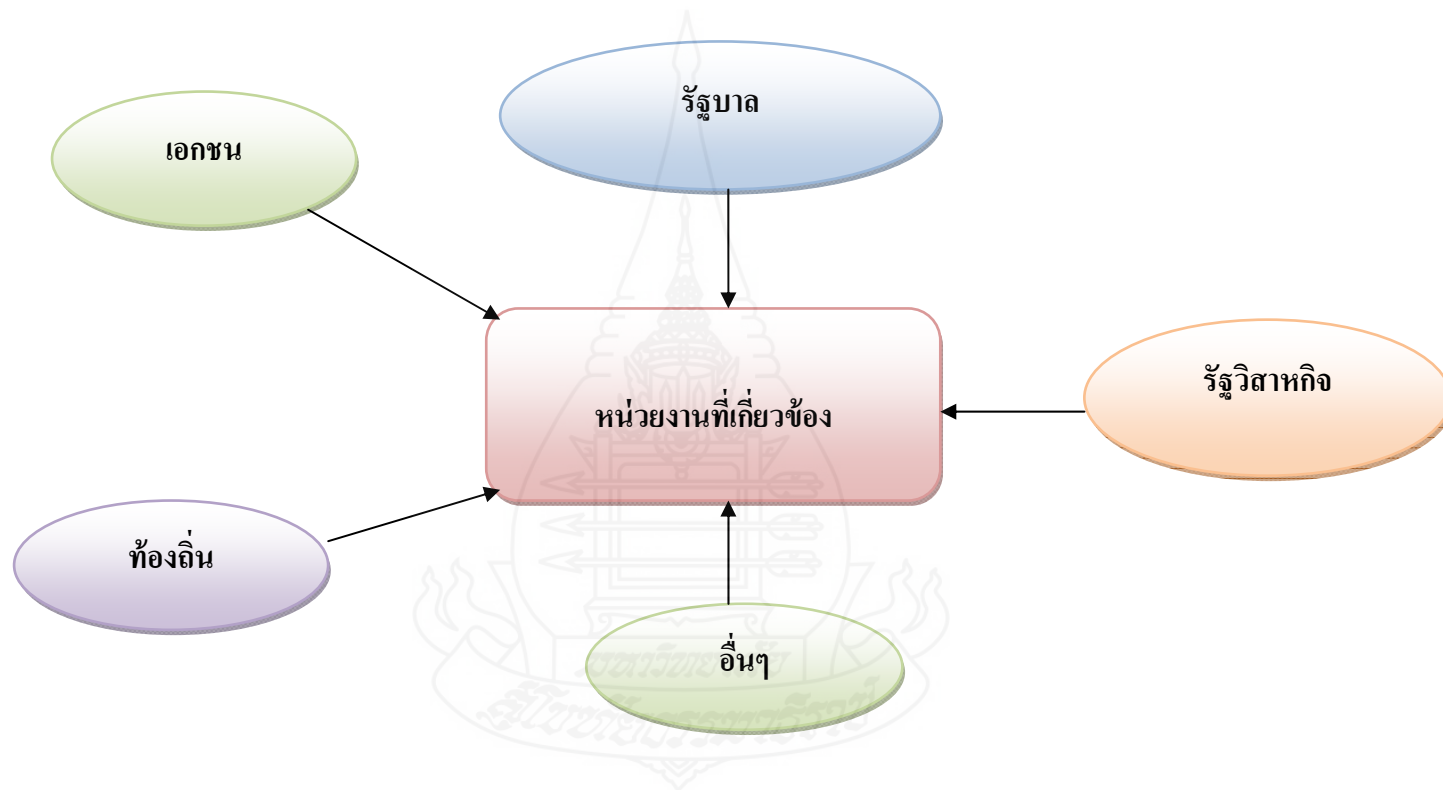
- 1) การส่งเสริมรูปแบบการจัดทำโครงการเกษตรเพื่อการพึ่งพาตนเองในต้นแบบหลากหลาย เพื่อประกอบทางเลือกการตัดสินใจการดำเนินการของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) การส่งเสริมการสร้าง ความมั่นคงทางอาหาร โดยควรมีการส่งเสริมการผลิตอาหารเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และควรเป็นการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ความสำคัญต่อสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง

5.1.6 ยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพชีวิต

- 1) การส่งเสริมการปลูกสร้างสวนยางพาราให้มีมาตรฐาน เกื้อกูลระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมด้านสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง และชุมชน
- 2) การส่งเสริมสนับสนุนสวัสดิการแก่สมาชิกชาวสวนยางตามความเหมาะสม
- 3) การส่งเสริมการดำเนินการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันเกษตรกร

5.2 หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเอง

ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีองค์กรที่เกี่ยวข้องดังภาพที่ 4.30 และมีบทบาท ดังในตารางที่ 4.13 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.30 หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการทำสวนยางของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ตารางที่ 4.13 บทบาทของหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเอง

องค์กร	บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน
1. ภาครัฐ	
1) กรมวิชาการเกษตร	การค้นคว้าวิจัย พัฒนาด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด
2) สถาบันการศึกษา และมหาวิทยาลัย	การค้นคว้าวิจัย พัฒนาด้านการผลิต การแปรรูป พัฒนาผลิตภัณฑ์ยางพารา
3) ศูนย์ศึกษาพัฒนาปาล์มน้ำมัน	การค้นคว้าวิจัย พัฒนาด้านรูปแบบระบบการผลิต
4) สำนักงานส่งเสริมการเกษตร	ส่งเสริมเกษตรแบบครบวงจร และสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร
5) กรมพัฒนาที่ดิน	วิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน ให้ความรู้ และการจัดการความรู้เรื่องดินและปุ๋ย
6) สหกรณ์การเกษตร	ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร และกลุ่มสหกรณ์ต่าง ๆ
7) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาด้านยางพารา
8) สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	สนับสนุนการวิจัย และพัฒนาด้านยางพารา
2. ภาครัฐวิสาหกิจ	
1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง	ช่วยเหลือ สาธิต และส่งเสริมเกษตรกรชาวสวนยางในการปลูกยางพันธุ์ดี ทดแทนสวนยางเก่ารวมทั้งดูแลอาชีพการทำสวนยางอย่างครบวงจร นับตั้งแต่ การผลิตการแปรรูป และการตลาด

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

องค์กร	บทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุน
2) องค์การสวนยาง	การทำธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตยางดิบชนิดต่างๆ ประกอบธุรกิจการค้าเกี่ยวกับผลิตผลยางพารา
3) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	สนับสนุนด้านสินเชื่อแก่เกษตรกรชาวสวนยาง และผู้ประกอบการ
4) ธนาคารออมสิน	สนับสนุนด้านสินเชื่อแก่เกษตรกรชาวสวนยาง และผู้ประกอบการ
3. ภาคท้องถิ่น	
1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด	สนับสนุนงบประมาณ ระบบสาธารณูปโภค
2) องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล	สนับสนุนงบประมาณ และประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
4. ภาคเอกชน	
1) บริษัท/ห้างร้าน	การทำธุรกิจเกี่ยวกับการรับซื้อผลผลิต การแปรรูป และจำหน่ายผลผลิตยางพาราและธุรกิจไม้ยางพารา
2) สมาคมยางพาราไทย	เป็นองค์กรกลางของผู้ประกอบการธุรกิจการผลิตและการค้ายางพารา
3) บริษัทร่วมทุนยางพาราระหว่างประเทศ จำกัด	กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการดำเนินงานด้านการตลาด เพื่อผลักดันให้ราคายางพารามีราคาที่สูง มีเสถียรภาพ และเกษตรกรสามารถขายยางมีกำไร กลุ่มการลงทุนโดยรวมมีมือกับรัฐบาลประเทศอินโดนีเซีย และมาเลเซีย

5.3 แผนงาน และโครงการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนงาน และโครงการ ประกอบด้วย แผนงานใน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.14 แผนงานและโครงการระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

แผนงาน	โครงการ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
1. แผนงาน ในระดับต้นน้ำ	1) โครงการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง และมีความมั่นคงทางอาหาร	(1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
		(2) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
		(3) สำนักงานส่งเสริมการเกษตร
		(4) ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภุลทอง
	2) โครงการศึกษาวิจัย ระบบข้อมูล และการให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองในรูปแบบต่างๆ	(1) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
		(2) กรมวิชาการเกษตร
	3) โครงการจัดทำศูนย์เรียนรู้ และข้อมูลเกษตรกรชาวสวนยางต้นแบบ	(3) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
		(1) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
		(2) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
		(3) กรมวิชาการเกษตร

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แผนงาน	โครงการ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
1. แผนงาน ในระดับต้นน้ำ (ต่อ)	4) โครงการเผยแพร่ วัฒนธรรมการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง และการเตรียมความพร้อมผู้ AEC	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2) ศูนย์ศึกษาพัฒนาพืกุลทอง (3) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
	5) โครงการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของเกษตรกรชาวสวนยาง	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
	6) โครงการส่งเสริมการรวมตัวกัน และสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรชาวสวนยางเป็นกลุ่ม/เครือข่ายเกษตรกร	(1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (3) สหกรณ์การเกษตร
	7) โครงการเสริมสร้างอาชีพและรายได้แก่เกษตรกรชาวสวนยาง	(1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (3) ศูนย์ศึกษาพัฒนาพืกุลทอง
	8) โครงการส่งเสริมการจัดการทรัพยากร ปัจจัยการผลิตและการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) กรมวิชาการเกษตร (3) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (4) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แผนงาน	โครงการ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
1. แผนงาน ในระดับต้นน้ำ (ต่อ)		(5) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
	9) โครงการส่งเสริมการปลูกสร้างสวนยางให้มีมาตรฐานเกื้อกูลระบบนิเวศ และสิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมด้านสุขภาพของเกษตรกรชาวสวนยาง	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์
	10) โครงการส่งเสริมสนับสนุนสวัสดิการ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) กระทรวงมหาดไทย (3) กระทรวงสาธารณสุข
	11) โครงการสนับสนุนเกษตรกรลดต้นทุนในการผลิตใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยอินทรีย์เคมี และปุ๋ยสั่งตัด	(1) กรมพัฒนาที่ดิน (2) มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ (3) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
	12) โครงการทำฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับการปลูกพืช	(1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2) มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์ (3) กรมวิชาการเกษตร (4) สำนักงานส่งเสริมการเกษตร (5) ศูนย์ศึกษาพัฒนาพืกุลทอง

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แผนงาน	โครงการ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
1. แผนงาน ในระดับต้นน้ำ (ต่อ)	13) โครงการทำฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับการเลี้ยงสัตว์/ประมง	(1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (3) กรมปศุสัตว์ (4) กรมประมง (5) ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภุลทอง
	14) โครงการทำฟาร์มสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน	(1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2) ศูนย์ศึกษาพัฒนาพิภุลทอง (3) กรมวิชาการเกษตร (4) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ (5) กรมปศุสัตว์
	15) โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมยางพารา	(1) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แผนงาน	โครงการ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. แผนงานในระดับกลางน้ำ	1) โครงการจัดตั้งตลาดกลางยางพารา และ พัฒนาการตลาด	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
	2) โครงการจัดตั้งตลาดน้ำยางสดระดับท้องถิ่น	(1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
	3) โครงการจัดตั้งศูนย์รวบรวมน้ำยางสด	(1) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (3) มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
	4) โครงการสนับสนุนสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการรับ ซื้อผลผลิตยางพาราเพื่อยกระดับราคายางพารา และการแปรรูปเบื้องต้น	(1) ธนาคารออมสิน (2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
	5) โครงการเพิ่มมูลค่าผลผลิต และคุณภาพผลผลิต ยางพารา	(1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2) ธนาคารออมสิน (3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

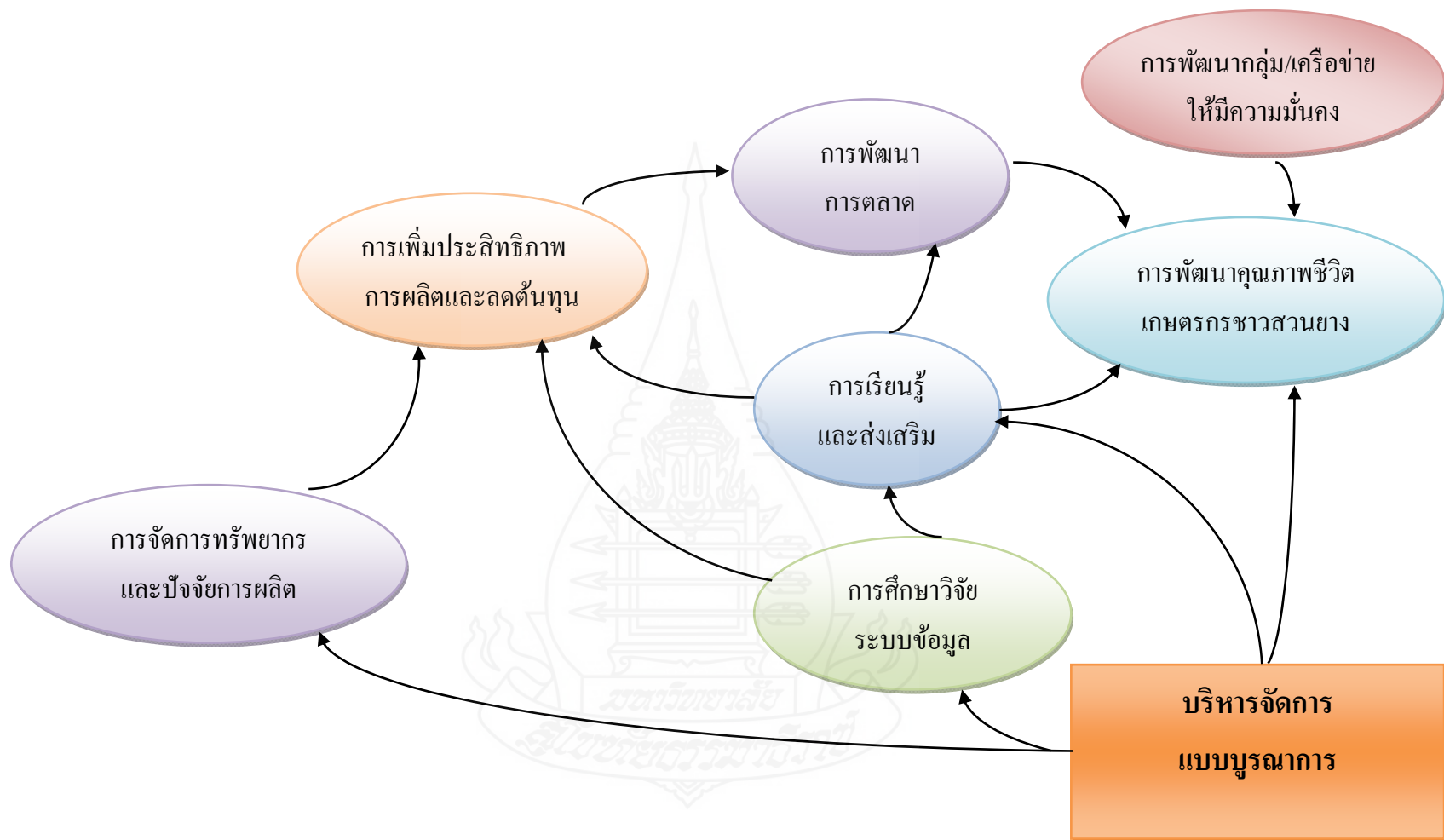
ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

แผนงาน	โครงการ	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. แผนงานในระดับปลายน้ำ	1) โครงการจัดตั้งโรงงานผลิตน้ำยางข้น	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
	2) โครงการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มของ อุตสาหกรรมยางพารา	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
	3) โครงการขยายสู่ทางการตลาดยางพารา	(1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2) กระทรวงพาณิชย์
	4) โครงการศึกษาวิจัยยางและผลิตภัณฑ์ยางพารา	(1) มหาวิทยาลัย และสถาบันการศึกษา (2) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
	5) โครงการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมยางทั้ง ระบบ	(1) ภาครัฐ (2) ภาครัฐวิสาหกิจ (3) ภาคเอกชน

5.4 สรุปรูปแบบ (model) แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุปแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ต้องมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการ การจัดการทรัพยากรและปัจจัยการผลิต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุน รวมทั้งการพัฒนาการตลาด โดยการศึกษาวิจัยระบบข้อมูล เรียนรู้และส่งเสริม เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยาง และพัฒนากลุ่ม/เครือข่ายให้มีความมั่นคง ซึ่งการพัฒนายุทธศาสตร์ดังกล่าว ควรมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์และต่อเนื่องกัน ดังภาพที่ 4.31

ภาพที่ 4.31 สรุปรูปแบบ แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง

5.5 สรุปวงล้อการขับเคลื่อนการพึ่งพาตนเองตามมิติ TERMS MODEL ของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

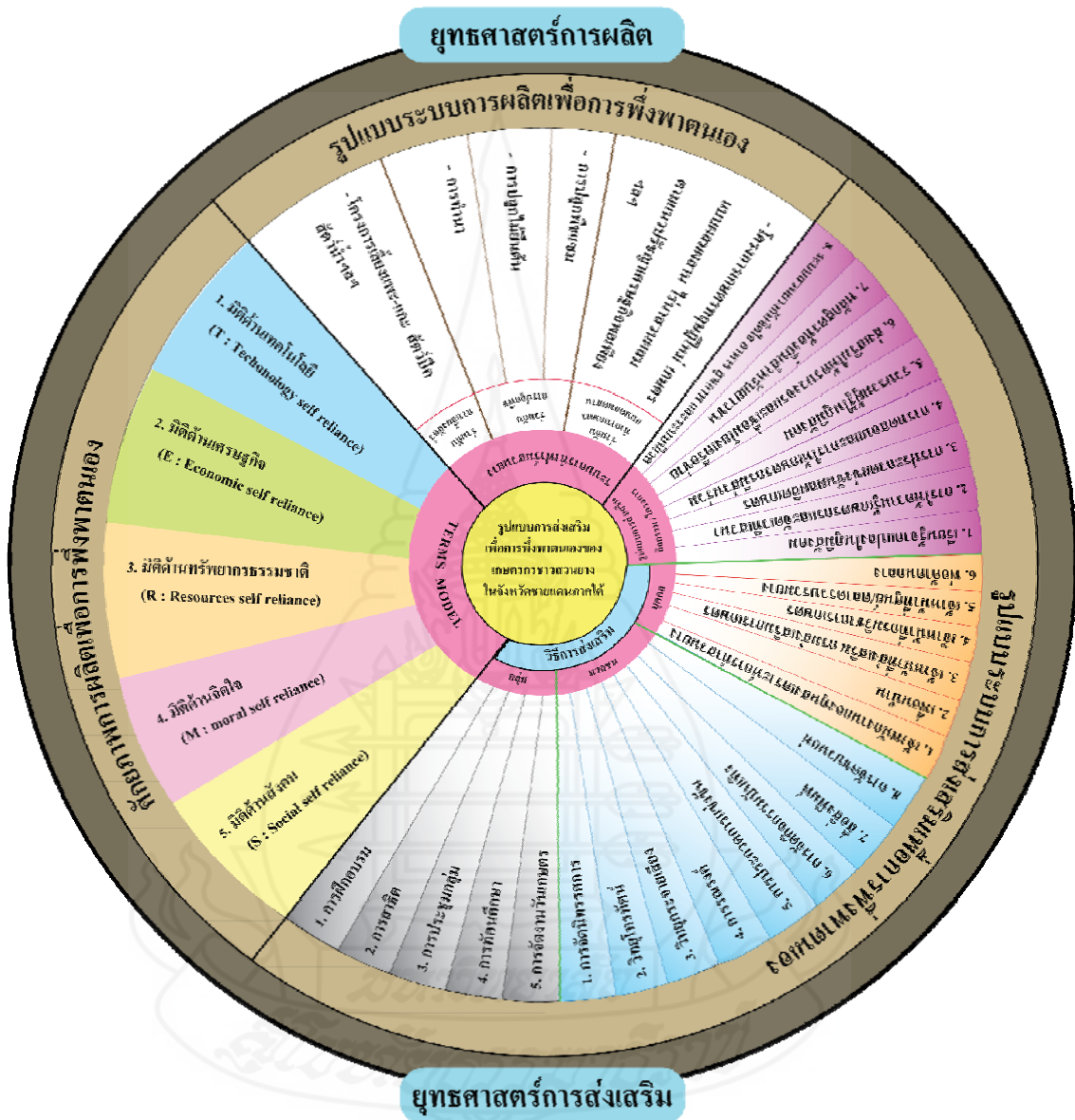
เป็นการสรุปการขับเคลื่อนการพึ่งพาตนเองตามมิติ TERMS MODEL ของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใน 5 ด้าน ได้แก่ มิติด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ และสังคม ด้วยยุทธศาสตร์การผลิต และยุทธศาสตร์การส่งเสริม ผลการศึกษาดังภาพที่ 4.32 สรุปได้ดังนี้

5.5.1 ยุทธศาสตร์การผลิต รูปแบบระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเองใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 1) การทำสวนยางพาราร่วมกับกิจกรรมเกษตรแบบผสมผสาน เช่น โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรผสมผสาน โครงการไร่นาสวนผสม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) การทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกพืช ได้แก่ (1) ร่วมกับการปลูกพืชแซม เช่น ปลูกกระถินหวานแซมสวนยาง สละแซมสวนยาง (2) ร่วมกับการปลูกไม้ยืนต้น เช่น ปลูกไม้ผลกินลูก และไม้ใช้สอย เป็นต้น (3) ร่วมกับการทำนา และ 3) การทำสวนยางพาราร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ เหล่านี้คือยุทธศาสตร์การผลิตในรูปแบบระบบการผลิตเพื่อการพึ่งพาตนเอง

5.5.2 ยุทธศาสตร์การส่งเสริม โดยการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยาง ประกอบด้วย ระดับกลุ่ม ได้แก่ (1) การฝึกอบรม (2) การสาธิต (3) การประชุมกลุ่ม (4) การทัศนศึกษา (5) การจัดงานวันเกษตร ระดับมวลชน ได้แก่ (1) การจัดนิทรรศการ (2) วิทยูโทรทัศน์ (3) วิทยูกระจายเสียง (4) การรณรงค์ (5) การประกวดการแข่งขัน (6) การจัดกิจกรรมบันเทิง (7) สื่อสิ่งพิมพ์ (8) การจัดขบวนแห่ ระดับบุคคล ได้แก่ (1) เจ้าพนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (2) เพื่อนบ้าน (3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมกรมส่งเสริมการเกษตร (4) เจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร (5) เจ้าหน้าที่ศูนย์/ตลาดรวบรวมยางพารา (6) พ่อค้าคนกลาง โดยลักษณะการส่งเสริมเพื่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย ลักษณะการส่งเสริม (1) เรียนรู้จากแปลงตัวอย่างในท้องถิ่น (2) ส่งเสริมรวบรวมผู้รู้ในภูมิสังคม (3) ส่งเสริมการให้ความรู้ และจัดเวทีเสวนาให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (4) ส่งเสริมให้ครบวงจร และเชื่อมโยงเครือข่าย (5) จัดประกวด รณรงค์ และแข่งขัน ผลผลิตการเกษตร (6) ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับเยาวชน (7) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามในการส่งเสริมควรให้ความสำคัญของระบบสวนยางกับจิตใจ อาหาร สุขภาพ และระบบนิเวศ

ดังนั้นในการส่งเสริมระบบการผลิตเพื่อเพิ่มระดับศักยภาพการผลิตในมิติเพื่อการพึ่งพาตนเอง (TERMS MODEL) ด้วยแนวคิดการส่งเสริม และรูปแบบระบบการผลิตเพื่อการ

พึ่งพาตนเองของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงต้องมีการขับเคลื่อนหมุนเวียนปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ภาคการเกษตร

ภาพที่ 4.32 วงล้อการขับเคลื่อนการพึ่งพาตนเองตามมิติ TERMS MODEL
ของเกษตรกรชาวสวนยางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้